

2

CÍRKEVNÍ PAMÁTKY KRKONOŠ

www.krnapp.cz

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

Úvod

Vážení čtenáři,
dostává se Vám do rukou druhý díl sakrálních památek Krkonoš. V našich horách nenajdeme krajinu, jíž by se nedotkla lidská ruka. Tvoří ji v mnoha směrech jedinečné přírodní bohatství, protkané ovšem výsledky lidské činnosti. Ne vždy bylo lidské snažení horám k užítku, ale pokud se podařilo udržovat jistou rovnováhu, neškodilo přírodě a prospívalo člověku.

Dnes se snažíme tuto rovnováhu obnovit a trvale udržet. Proto v našem zorném poli zůstávají také církevní památky. Tvoří jedinečné svědectví o citu našich předků pro krajinu. Sakrální objekty najdeme často na krajinářsky velmi exponovaných místech, a kdybychom si měli odmyslet například kapli sv. Vavřince na Sněžce, do krajiny jedinečně zasazený kostel v Mříčné či kostely podhorských měst, nebyly by Krkonoše úplné. Kostely se musely přizpůsobovat drsným klimatickým podmínkám, a to i v podhůří našich nejvyšších hor. Zevně se musely oprostit od bohatých ozdob (a platí to většinou i o kostelech městských), zatímco teprve uvnitř vznikal prostor pro umělce mnohdy i mimořádných kvalit, často ovšem limitovaný finančními možnostmi stavebníka či farního společenství.

Ti, kteří mimořádně přispěli k rozvoji kostela či farnosti, mohli získat i jisté privilegium, například v podobě kovové místenky, jak ji dodnes můžeme najít třeba v kostele sv. Vavřince v Jilemnici. Zajišťovala dárci stálé místo k sezení v často zcela zaplněném kostele. A je zvláštní, když místenku se jménem najdeme v lavicích třeba po 250 letech. Čteme jména, po nichž se nedochovalo často víc než právě místenka.

To nám připomíná, že také v podzemí kostela bývají mnohde uloženy ostatky našich předků i zdejších šlechticů.

Jednotlivé svatyně nepodávají svědectví jenom o estetickém citění našich předků, ale především o jejich duchovním vývoji. Promodlené prostory by mohly vypovídat o jejich starostech i radostech. Často se stávaly jejich útočištěm v dobách hladu, epidemií. Vždyť právě tam nebo na farách se rozdělovaly pokrmy či léky pro sociálně nejslabší.

Odehrávaly se tam ale také církevní slavnosti, každoročně opakované v podobném sledu. Cesta na roráty, prožitek z půlnoční mše či ze slavnosti Božího Těla patřily k těm nejočekávanějším.

I v malých svatyních zněla hudba pozoruhodné úrovně a kůry městských kostelů se někdy úrovní svých produkcí blížily profesionálním souborům. K tomu se přidružovala i místní tvorba a zvyklosti, jako například svérázná produkce pašijí, což spoluvytvářelo osobitou atmosféru nejen kostela, ale celé obce. Kostely a kaple žijí i dnes náboženským životem různé intenzity. Mnozí sem přicházejí na bohoslužby, jiní pro chvíli soustředěného ticha a meditaci. Sílí proud těch, kteří obdivují krásu církevní architektury, a Noci kostelů či komentované prohlídky bývají proto hojně navštěvovány. A opomenout nesmíme ani současný hudební život. Některé kůry stále disponují vlastními sbory provozujícími celoročně liturgické doprovody k bohoslužbám a jejich výkony zejména o Vánocích bývají pozorně a s chutí sledovány. V mnoha kostelech se pravidelně konají také koncerty duchovní hudby v podání profesionálních, často i špičkových umělců, a přispívají tak výrazně ke kulturnímu životu Krkonoš i jejich podhůří.

Těší nás, že mnoha svatyním se dostalo poučené opravy a stávají se tím, čím bývaly vždycky – duchovními i kulturními centry našich měst a vesnic.

1834 A.D

1 Jablonec nad Jizerou – kostel sv. Prokopa

Na podhorské poměry velký kostel tvoří nejvýraznější dominantu města Jablonce nad Jizerou.

Zasvěcení sv. Prokopovi naši dávní předkové zvolili snad s ohledem na zdejší divokou krajinu kolem prudce tekoucí řeky Jizery, s níž se podobně jako kdysi sv. Prokop museli tvrdě rvát. Kostel, jabloň a řeka se dostaly také do městského znaku.

Již roku 1492 zde můžeme doložit dřevěný kostel – jeden z prvních v tomto kraji. Dřevěná stavba byla roku 1774 stržena a 10. července 1775 byl položen základní kámen ke kostelu novému. Již 10. září 1776 se nová svatyně světila. Jednoduchá stavba s pravoúhlým presbyteriem nese prvky pozdního klasicizujícího baroka. Kostel nevyniká

vnější zdobností. Omítka je členěna ve spodní části štukovými pásy. Nad středovou římsou ji dělí pouze okna s půlkruhovým obloukem opatřeným mohutným klenákem a mezi okny vidíme zdvojené pilastry s jednoduchou ozdobnou hlavicí. Nad jižním vchodem najdeme v kovové kartuši alianční znak Harrachů a Dietrichsteinů. Jelikož k jablonecké farnosti patřily (a dosud patří) tehdy lidnaté osady Končiny, Buřany, Horní a Dolní Dušnice, Bratrouchov, Vojtěšice, Brno a Hejlov a počet obyvatel v Jablonci se ve druhé polovině 19. století během pouhých 30 let zdvojnásobil, přestal kostel záhy vyhovovat. Roku 1893 vznikla pseudorenesanční přístavba s věží

Rokokový hlavní oltář se sochou sv. Prokopa

přítomnosti našich biskupů slavilo 100. výročí rozšíření kostela. U této příležitosti se kostel dočkal opravy vnějších omítek a nového vymalování.

Na kůru kostela stojí dvoumanuálový mechanický zásuvkový nástroj, který postavil pravděpodobně Josef Gottwald (1760–1832) kolem roku 1787. Varhanní skříň se dělí do dvou symetrických částí, v zábradlí kůru najdeme pěkný pozitiv. V minulosti došlo k několika úpravám dispozice. Poslední oprava proběhla v roce 1999. V současné době (2019) se nástroj těší dobrému technickému stavu a vyhovuje i koncertním požadavkům.

Zdejší slavné pouti bývaly vždy hojně navštěvovány. Podíl na tom měl samozřejmě oblíbený národní světec a pranostika s ním spojená „Svatý Prokop seje houby“.

a 15. října téhož roku svatyni vysvětil královéhradecký biskup Eduard Jan Brynych.

Rokokové zařízení kostela pochází z 2. poloviny 18. stol. Loď je zaklenuta hladkou klenbou s pozůstatky maleb. Vítězný oblouk tvoří velký stlačený klenební pas. Monumentálnímu, pěkně řezanému rokokovému hlavnímu oltáři dominuje socha sv. Prokopa. Dva boční oltáře jsou zasvěceny sv. Janu Nepomuckému a Panně Marii Lurdské. Cínová křtitelnice pochází z roku 1794 a pěkně vypracovaný kříž s Kristovým tělem umístěný proti kazatelně patří mezi díla A. Suchardy z Nové Paky. Důstojný protějšek k hlavnímu oltáři tvoří zděný podklenutý kůr s velmi bohatě vyřezávaným zábradlím a mohutnou skříňí varhan. Interiér kostela byl opravován a vymalován roku 1983, kdy farnost zároveň pořídila nový obětní stůl a nové lavice. O deset let později se za

Detail okna se sv. Václavem

② Vysoké nad Jizerou – farní kostel svaté Kateřiny Alexandrijské

Postaven byl v letech 1725–1734 za faráře Pavla Petra Kramáře.

V roce 1817 k němu byla přistavěna předsíň, zevně členěná tesanými kamennými pilastry, příjemně rytmizujícími hladkou omítku. Umělecký vrchol tvoří krásná reliéfně zdobená atika s vázami a sochou sv. Kateřiny.

29. července 1834 zachvátil město katastrofální požár. Těžce poškodil také kostel. Naštěstí se podařilo vynést alespoň část původního vybavení. Také kamenná předsíň zničení unikla. Svatyně byla po požáru postupně obnovena a později upravována a upravována do dnešní podoby. V roce 1862 byla předsíň doplněna sochou sv. Václava z šedesátých let 18. století a posléze sochou Panny Marie z roku 1759, původně umístěnou na mariánském sloupu. Zevně přibyl na přelomu 19. a 20. století litinový erb knížat Rohanů. Poslední oprava vnějšího

pláště kostela proběhla v roce 2002 zásluhou Nadace Českému ráji Ing. Bohuslava Jana Horáčka. Nedávno byly realizovány další opravy interiéru a kostel se dnes nachází ve velmi dobrém stavu.

Klasicky orientovanou jednododní stavbu s hranolovou věží a s pravoúhle zakončeným presbytářem se zkosenými nárožními a sakristií po severní straně najdeme nedaleko náměstí. K hlavnímu průčelí přiléhá již zmíněná čtvercová předsíň, pro drsné podnebí města jistě velmi praktická. Presbytář, podvěž a předsíň

Kostel sv. Kateřiny, presbyterium

kostela jsou zaklenuté českou plackou, lodí valenou klenbou s výsečemi. Pod klenbami obíhá bohatě profilovaná římsa členěná pilastry s pěknými ionskými hlavicemi. Pod nimi se nacházejí průchozí empory a v přízemí mělké boční kaple.

Umělecky hodnotné a vcelku jednotné zařízení kostela nese rokokové a klasicistní rysy. Na architektonicky bohatém hlavním oltáři dominuje pěkný obraz sv. Kateřiny z roku 1841 od Viléma Kandlera. Ze stejného roku pochází i cenný reliéf sv. Kateřiny od významného českého sochaře Emanuela Maxe.

Dva protějškové rokokové boční oltáře sv. Barbory a Bolestné Panny Marie v lodi kostela zaujmou milou naivitou vyřezávaných plastik. Na bočním mariánském oltáři s tordovanými sloupy při vítězném oblouku stojí socha Madony pocházející z třetí čtvrtiny 14. století, jeden z nemnoha dokladů podkrkonošského gotického sochařství. Protějščí kazatelnu zdobí figurální reliéfy a sošky andílků. Mramorová křtitelnice vznikla roku 1701, pozoruhodná skupina postav zobrazuje Kristův křest.

Pozornost si zaslouží také kůr se zděným zábradlím zdobeným rozetami a nesený

dvěma pískovcovými sloupy. Monumentální prospekt dvoumanuálových varhan postavil příslušník slavné albrechtické dílny Josef Prediger. Ačkoli prošly několika úpravami a roku 1918 v rámci rekvizic přišly o část cínových píšťal, uchovaly si dodnes velmi dobrou kvalitu. Organolog Bohumír Petr na sklonku padesátých let minulého století píše mimo jiné o monumentálním fortissimu, „*které se nese rozlehlým vzduchovým prostorem chrámu v dynamických strofách vskutku pozoruhodně*“.

Ve věži kostela se nacházely tři zvony. Podlehl však opakovaně válečným rekvizicím. Zvony z druhé rekvizice (1942) se našly v Hamburku v americké zóně a po válce se mohly odvézt zpět domů. Město Vysoké nad Jizerou této možnosti nevyužilo. Bohužel, nebylo v naší vlasti zdaleka jediné. Současné ocelové zvony pocházejí z roku 1971. Akusticky se však klasickým zvonům nevyrovnají. Dokládají však pěkný vztah Vysockých ke kostelu.

Svatyně návštěvníka zaujme zvláštní atmosférou exteriéru i interiéru. Přijďte někdy alespoň na chvíli vychutnat toto zvláštní kouzlo. Odměnou vám zůstane prožitek nejen kulturní...

Rokytnice nad Jizerou – farní kostel sv. Michaela

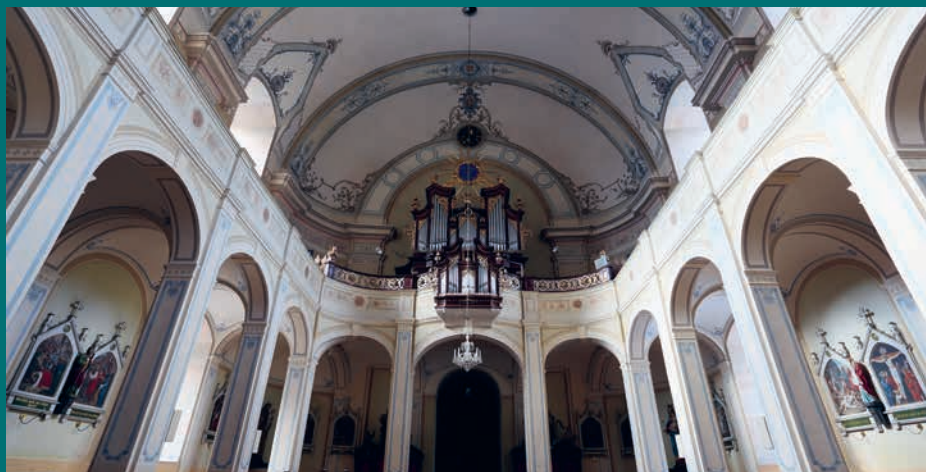
V 16. století se většina obyvatel Rokytnice hlásila k nekatolickému vyznání. Proto zde od roku 1598 stál i protestantský dřevěný kostelík. Ten byl v rámci rekatolizace českých zemí přestavěn jezuiti v letech 1646–1657 na kamenný. Dnešní faru severně od kostela dali roku 1679 postavit též jezuité.

Rokytničtí, převážně němečtí a protestantští obyvatelé, dokázali ještě v dobách, kdy zde prováděl katolické misie jezuita Kaspar Dirig (1679), klást tvrdý odpor. Do neblahé situace odvážně osobně zasahovala majitelka panství hraběnka Harantová. S nelibostí se zde kupodivu setkalo i postavení kostelního betléma.

Samostatnou farností s vlastním knězem se stala Rokytnice až roku 1690. Do té doby bohoslužby a pohřby vykonávali jezuité.

Ostatní církevní obřady jako svatby, křtiny, biřmování musely být konány v zámeckém kostele sv. Alžběty v Jilemnici. K Rokytnici svého času patřila i farnost Jablonec nad Jizerou (do roku 1721) a Harrachov (do roku 1726). Protože v té době nemohl již rokytnický kostel pojmout všechny věřící, muselo se přistoupit ke stavbě většího objektu. 24. května 1753 za hraběte Arnošta Quida Harracha byl položen základní kámen. V roce 1756 zde v ještě nedostavěném chrámu konal vysoký

farář P. Kramář první obožnost. O tři roky později řemeslníci osadili na hlavní věž kříž a kostel mohl být ještě téhož roku vysvěcen.

Jednolodní stavbu s půlkruhovým presbytářem zdobí pěkný trojramenný, rytmicky podklenutý kůr. Pod lodí jsou dvě krypty. V interiéru převládá klasicismus. Oltáře a empírová kazatelna vznikly po roce 1778. Obraz na hlavním oltáři zachycuje archanděla sv. Michaela s pádem andělů a nápisem „QUIS UT DEUS“ (*Kdo (je) jako Bůh*). Namaloval ho Dominik Kindermann, s jehož dílem se setkáme ještě v Jilemnici. Obraz na levém bočním oltáři znázorňuje sv. Felixe, pravý oltář pak papeže sv. Pia V. Cínová křtitelnice pochází z roku 1739, skleněný lustr z roku 1840. Umělecky kvalitní dřevěné zpovědnice z 2. poloviny 18. století zdobí dva bibliční kajícíci – apoštol Petr a král David.

Stěny kostela pokrývá bohatá ornamentika v rokokovém stylu. Generální rekonstrukce kostela proběhla v roce 1880. Z té doby též pocházejí okenní vitráže v presbytáři. Poslední renovace se uskutečnila v letech 1995–1996, kdy byla opravena střecha a restaurovány vnitřní malby. V současné době skončila oprava vnějších omítek.

V kostele původně stával nástroj Františka Pavla Horáka (1723–1822) z roku 1785. Z něho zůstaly zachovány pouze nádherně zdobené varhanní skříně, do nichž v roce 1904 Josef Kobrle (1851–1919) vestavěl dvoumanuálový pneumatický kuželkový nástroj. Po této přestavbě zůstal pozitiv v zábradlí kůru neozvučený. Po zvukové stránce se jedná o nástroj velmi zdařilý, vhodný i pro koncertní využití, a v současné době se nachází ve vyhovujícím technickém stavu.

Rokytnické zvony přečkaly několik pokolení a často i velmi zlé doby. Velký zvon, zhotovený roku 1638, nesl jméno Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružíč, tehdejšího majitele jilemnického panství. Jednalo se o syna Kryštofa Haranta popraveného na Staroměstském náměstí. Hlásil se ovšem již ke katolické konfesi. V roce 1725 zvon posvětili ke cti sv. Michaela. Prostřední zvon byl přelit v roce 1739 a malý zvon s českým nápisem přelávali dokonce dvakrát (1826 a 1866). Věžní hodiny roku 1746 postavil nejmenovaný pražský hodinář.

Věž s jehlancovou střechou a valbové střechy vytvářejí charakteristickou siluetu a spolu s radnicí výrazně ovlivňují vzhled města.

4 Roprachtice – kostel Nejsvětější Trojice

Film Zapomenuté světlo režiséra Vladimíra Michálka na motivy stejnojmenné knihy Jakuba Demla, s jedinečnou hudbou Radima Hladíka a hereckými výkony Bolka Polívky a Veroniky Žilkové, si diváky i kritiku získal hned po uvedení v roce 1996.

Příběh faráře Holého, který při záchraně kostela bojuje s arogancí moci i s vlastní bezmocností, se údajně odehrává v Jizerských horách. Natáčel se ale na samém pomezí Krkonoš, v Roprachticích nedaleko Vysokého nad Jizerou. I když tahle šest staletí stará ves v údolí Hrádeckého potoka pod vrchy Chlum a Farský kopec má svůj Hořenec a Dolenec a její převýšení je značné, nešplhají se tu chalupy do strání jako jinde na horách.

Roprachtice se rozložily značnou měrou na náhorní plošině, pole mají proto v docela rovinnatém terénu. Přes nadmořskou výšku kolem 600 metrů i poměrně drsné horské podmínky

jde o obec s velkou zemědělskou tradicí a několika kdysi velmi zámožnými statky.

Kostel Nejsvětější Trojice, kulturní památka České republiky, je rozhodně nejvýznamnější stavbou a dominantou obce; platívalo dokonce, že je vidět ze všech roprachtických stavení.

Na tomto místě stál první dřevěný kostelík už ve 14. století, s budováním kostela kamenného se začalo 16. června roku 1766 a „stavba trvala 84 neděl“. Barokní jednoduchý chrám ale zasáhl 3. května 1825 blesk; naštěstí se včas stihlo vynést vybavení

kostela, včetně starých varhan, ale zvony se žářem roztavily. Rok nato byla střecha opravena a o čtyři roky později slavný Ignác Prediger z Albrechtic v Jizerských horách postavil nové varhany. Kniha Umělecké památky Čech zmiňuje v roprachtickém kostele půlkruhově zakončený presbytář s valenou klenbou a výsečemi, obdélnou sakristii na jižní straně, křížové klenby v podvěží, kruchtu na dvou kamenných pilířích, kazatelnu zdobenou figurálními reliéfy a také zpovědnici z poloviny 18. století s figurální výzdobou. Na hlavním oltáři se sochami dvou andělů je obraz od železnobrodského malíře Franze Maischeidera, malé lavice pod křuchtou pocházejí z roku 1750 a v sakristii stojí překrásná lidová malovaná kredenční skříň datovaná do roku 1696. Zvony z roku 1876 padly za obětí I. světové válce, tři další z roku 1926 vzala II. válka světová. Na svatého Václava v roce 1980 byly vysvěceny současné zvony z dílny Marie Tomáškové-Dytrychové v Brodku u Přerova – Václav (150 kg), Josef (220 kg) a největší Marie (340 kg).

A co se o kostele vypráví? Původně měl dvě bání a hranolová věž v západním průčelí byla mnohem vyšší. Pro stavbu té současné prý sloužil svérázný „lifruňk“: z vysoké protější meze za školou bylo vybudováno lešení s bytelnými podpěrami a na rozestavěnou věž se tak mohl materiál dopravovat téměř po rovině.

Obdivovat tuhle vymoženost mohl docela dobře i císař Josef II., který prý jel v čase stavby právě kolem. V samém sousedství kostela je čp. 1 – nádherná barokní fara z roku 1793, rovněž zapsaná jako kulturní památka. Nad jejím vchodem, stejně jako na průčelí kostela, je kamenný erb hrabat Caretto-Millesimo, donátorů kostela i fary – v barevné verzi pět kosých červených pruhů ve zlatém poli. Hrabě František Václav koupil semilské panství roku 1784 a to zůstalo ve vlastnictví jeho rodu až do roku 1810.

Mše se v kostele Nejsvětější Trojice konají vždy 1. a 3. neděli v měsíci v 10.30 h.

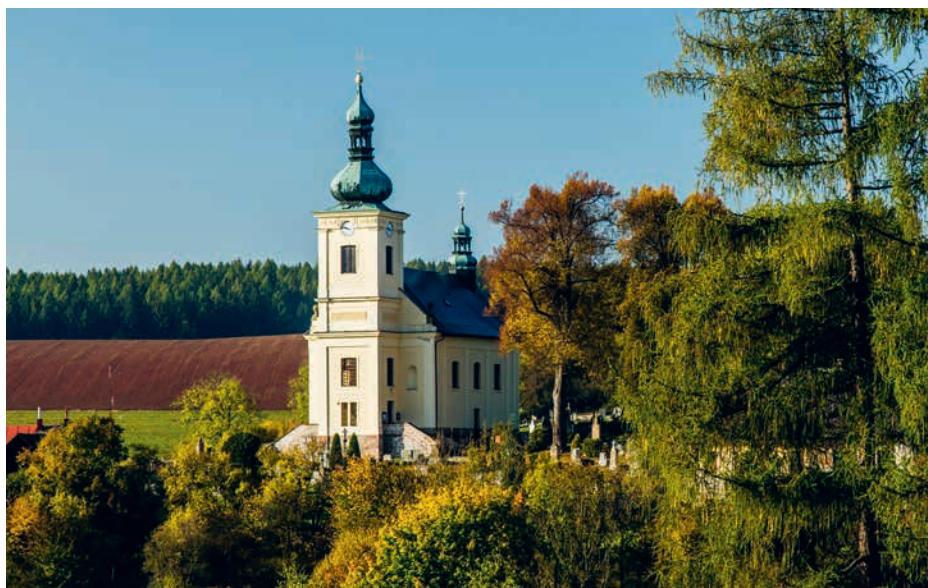
5 Mříčná – kostel sv. Kateřiny Alexandrijské

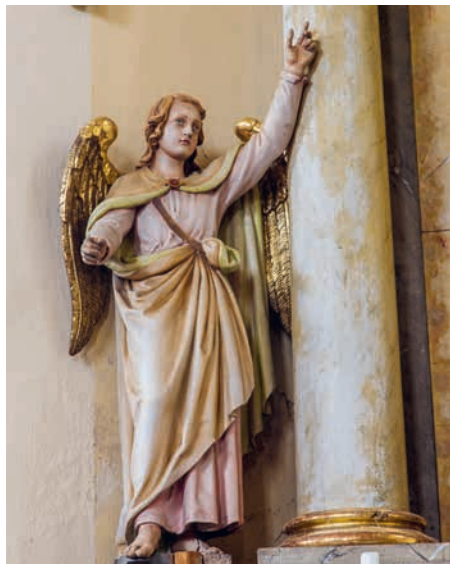
Vcelku prostá svatyně, orientovaná obráceně, než u kostelů bývá zvykem (oltář najdeme na západní straně), stojí v ladovsky krásné poloze a laskavě shlíží na mříčenské chalupy a domky rozběhlé v táhlém údolí. Od kostela a zvláště pak z věže se otevírá nádherný pohled na západní Krkonoše.

Současná stavba vznikla až v 18. století na místě starého kostela – loď a presbyterium r. 1716, věž r. 1787.

Interiér s plochostropou lodí, klenutým presbyteriem a prostým venkovským vybavením nese půvab lidového citění. K nejbohatším výtvarným prvkům patří bohatá balustráda kůrového zábradlí. Často se tu provozovala i dost náročná hudba. Vydáním pomocníkem v tomto úsilí vždy byly varhany. V prosté skříni s naivní sochou sv. Cecílie se ukrývá vzácný nástroj, dílo Ignáce Predigera z roku 1827. Na sklonku minulého století byly některé rejstříky již nepoužitelné a úniky vzduchu děrami po červotoči takové, že pokud chtěl varhaník

dosáhnout jen trochu mohutnější hry, muselo se spolu s elektrickým pohonem měchů použít i klasické šlapání. Nesmírně náročné opravy nástroje se ujal Karel Müller (provedl ji zdarma!) a za pomoci několika nadšenců varhany skvělým způsobem opravil. Dnes nástroj dobře slouží při bohoslužbách i při koncertech. Za dalším pokladem musíme do nevelké zvonice v hlavní věži. S trochou napjaté zvědavosti stoupáme po dřevěných schodech. Klid ruší jen rozvázný chod věžních hodin. Ještě mě stačí zaujmout v omítce vedle okna vyrytý nápis „ať žije

zvoník“ a zvon je před námi. Nevelký, prostý, ušlechtilého tvaru. Zdobnými prvky jsou na něm pouze šestistranná koruna s rozvilinami lemovanými provazci a pás latinského textu při horní straně krku se slovy a číslicemi oddělenými pětistými růžemi: * ANNO * DOMINI * M * CCCC * OCTUADESIMO * IIII * HET-(haec?) * CAMPANA * FUSA * EST * DOMRIZNA(!) *. (Léta Páně 1484 tento zvon je ulit do Mříčné.) Má čistý jasný hlas, který se za příznivých podmínek nese až k Jilemnici. Dodejme ještě, že srdce je mladšího data.

Zvonu o průměru 81 cm, výšce 68 cm a váze přes 400 kg několikrát hrozilo smrtelné nebezpečí. Naposledy za německé okupace, kdy vinou nedbale vyplněného ohlašovacího listu byl místo do chráněné skupiny D zařazen do skupiny C určené k roztavení. Přes četné intervence konzervátora Jindřicha Ambrože se jej již nepodařilo přeradit a roku 1942 byl sejmut a odvezen.

Památkový úřad pod záminkou dokumentace zdržoval odvoz vzácných památek a podle Ambrožovy korespondence přečkal mříč-

ský zvon zlé časy pečlivě uschován a utajen v Praze. Podle druhé verze nakonec musel s ostatními kovovými „bratry“ do Německa a s řadou z nich byl po válce nalezen neporušený v ochranném pískovém zásypu poblíž Hamburku. (Továrna, kde měl být zničen, po náletech již nějaký čas nepracovala.) V každém případě jej v roce 1946 přivezlo z Prahy auto kružské mlékárny k nezměrné radosti všech farníků i milovníků historických památek.

Od roku 1975 mu ve svátečních dnech vydatně přizvukuje zvon zasvěcený sv. Josefu a sv. Anně a pocházející ze známé zvonařské dílny pana Manouška v Praze na Zbraslavi.

V tichosti stojíme a nasloucháme pravidelným úderům. Z Mříčné 15. století již nezůstalo nic, jenom zvon. Lidská jména i jejich osudy odvál čas. A přesto slyšíme stejný hlas, jako slychali naši dávní předkové...

Mříčenský kostel náleží k velmi živým svatyním a patří k nejmalebnějším dominantám západních Krkonoš. Tím vším spoluvytváří atmosféru našeho domova.

6 Jilemnice – kostel sv. Vavřince

Monumentální stavba představuje jednu z dominant města. V letech 1729–1736 ji dal podle projektu pražského architekta Jana Jiřího Aichbauera (1680–1737) postavit hrabě Tomáš Alois Harrach.

Kostel byl zhruba dokončen v roce 1735, „dokonale“ pak o rok později. Celkový náklad činil 13 836 zlatých 30 krejcarů. V této sumě nejsou započítány náklady na vnitřní vybavení kostela – oltáře, varhany, lavice a další.

Jedná se o monumentální, vrcholně barokovou, klasicky orientovanou jednododní stavbu s pravoúhle zakončeným presbyteriem a dvěma bočními sakristiemi půdorysu polo-
viční kasule při severní a jižní straně. Západnímu průčelí dominuje mohutná hranolová věž. Všechna nároží kostela jsou konkávní, štukově armovaná, okna kasulová, pouze

v přízemí a mezipatře věže jsou volská oka, u sakristií a oratoří okna čtvercová. Vstupy do sakristií tvoří prosté pískovcové portálky s krokově pobíjenými dveřmi z 18. století. Venkovní omítky člení pouze jednoduché lizény a okenní šambrány.

Loď kostela je zaklenuta dvěma poli pruské placky oddělenými klenebními pásy, presbyterium jedním polem české placky. Klenby lodi i presbytáře jsou svedeny na výraznou, bohatě profilovanou římsu, stěny jsou bohatě členěny pilastry s ionskými zlacenými hlavicemi. Kručka s konvexním dřevěným zábradlím

natřeným na způsob mramoru je podklenuta jedním polem pruské placky a dvěma klebnebními pasy a nesena dvěma masivními čtvercovými pilíři. Pod kruchtou v bocích jsou symetricky umístěny dva pískovcové portály se supraportou ve tvaru poloviční kasule.

Východní stěna presbyteria je pokryta rozsáhlou pseudobarokovou iluzivní malbou zhotovenou v roce 1930 firmou Břetislav Kafka z Červeného Kostelce.

Exteriér kostela se vinou požárů v letech 1788, 1803 a 1838 výrazně změnil. Typicky aichbauerovskou helmici vystřídala hmotově menší dvojitá stanová střecha, změnilo se i zastřešení lodi. Interiéru se zmíněné požáry téměř nedotkly a zachoval si neobyčejně ušlechtilý barokní charakter, jeden z nejhezčích v celém Podkrkonoší.

Z předbarokního období tu najdeme v první řadě krásnou, jemně polychromovanou gotickou Madonu, vyřezanou krátce po polovině 15. století, a křtitelnicí s českým nápisem: „Kdo uvěří a pokřtí se, spasen bude. Udělaná léta Páně 1545.“

Většina mobiliáře pochází z doby baroka. V chrámové lodi vyniká uměleckými kvalitami

především kazatelna, dále strhující, neobyčejně dramaticky pojatá Kalvárie a zčásti i oltář sv. Dominika. Jedná se o znamenité dílo Severina Tischlera (1705–1743?). Protilehlý oltář sv. Jana Nepomuckého reprezentuje při vysoké úrovni jiný umělecký okruh.

V presbyteriu nelze přehlédnout dva krásné rokokové anděly – světloňose, náležející k dílům některého z pokračovatelů M. B. Brauna (1684–1738).

Klasicistní hlavní oltář pochází z roku 1784. Obraz Umučení sv. Vavřince namaloval Dominik Kindermann (1739–1817). Jedná se o jediné opravdu kvalitní starší malířské dílo v kostele. Z novějších maleb nutno připomenout krásný působivý triptych Maxe Duchka (* 1881) „Harrachovská Madona“ z počátku 20. století.

Zvláštní pozornost si zaslouží monumentální skříň varhan, postavená asi roku 1766 a ukrývající novější nástroj solidních uměleckých kvalit.

Těší nás, že kostel i dnes žije intenzivním náboženským i kulturním životem a přejme si, aby jeho zvony zněly vždy jen nad krajem šťastným a požehnaným.

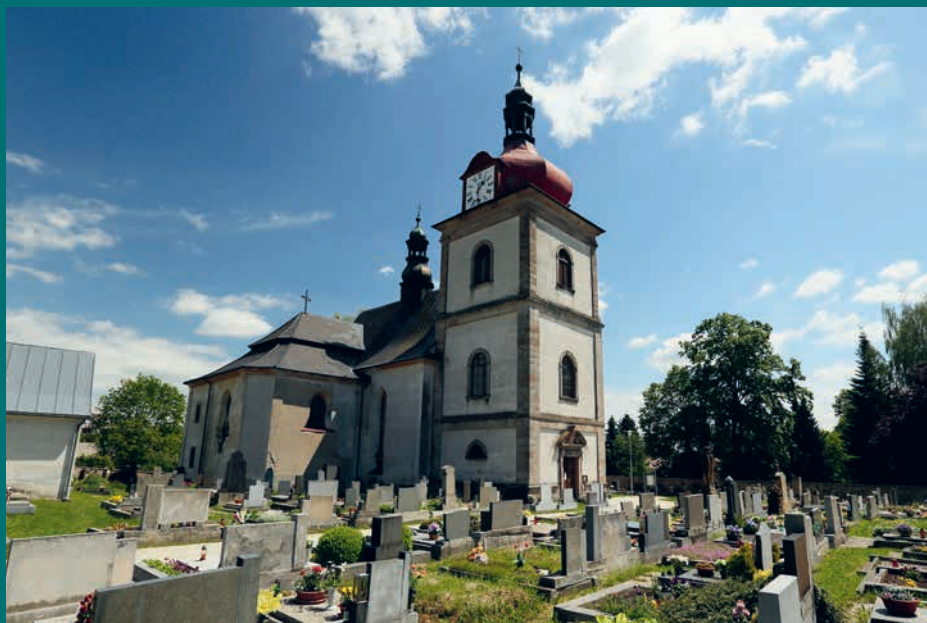
7 Horní Branná – kostel sv. Mikuláše

Kostel sv. Mikuláše s jádrem z roku 1557 patří k nejstarším dochovaným kostelům v Podkrkonoší. Presbyterium nechal přistavět branský hejtmán Jiří Šípař Zásmucký ze Zásmuk na počátku 17. století. U kostela stála dřevěná zvonice, nahrazená roku 1700 kamennou věží. Stavbu platil tehdejší majitel branského panství Ferdinand Bonaventura hrabě Harrach.

Architektonicky zajímavá barokní kaple sv. Trojice přibyla roku 1740. Výrazně rozšířila interiér nevelkého kostela a obohatila jeho vnější členění. Tím se stavební vývoj kostela uzavřel. Obsahuje dnes prvky gotické (lomená okna s kamennými kružbami v presbyteriu i lodi), renesanční (např. jižní předsíně s oratoří či klenba lodi) a barokní (zmíněná kaple Nejsvětější Trojice s výrazně kasulovými okny a pěknou freskou na klenbě). Vybavení kostela nese převážně barokní a rokokové rysy. Pozornost si zaslouží zejména pěkná sochařská výzdoba.

K nejcenějším pamětihodnostem patří varhany. Postavil je roku 1776 varhanář Ambrož Tauchmann z nedalekého Vrchlabí a „štafíroval“ místní malíř Jan Procházka. Jedná se o nejzachovalejší nástroj z vrchlabské varhanářské dílny. Nedávno se mu dostalo důkladné opravy, a může tak dobře sloužit bohoslužebným i koncertním potřebám.

Za dalším klenotem musíme do věže. Majestátní zvon Mikuláš patří k nejcenějším kampanologickým památkám v Čechách. Odliil jej slavný zvonař Briekví z Cymperka.

Zvon váží kolem 1 800 kg. Akusticky i umělecky náleží mezi nejzdařilejší Brikcího díla.

Níže na plášti vidíme reliéf se sv. Mikulášem a po jeho stranách obsáhlý nápis: „UROZENY PÁN PAN ZDENIEK SSTIEPANICKY ZWALDSTEYNA NA SSTIEPANICZYCH A DUMOKURZYCH. ZIADOST TOHO MÍTI RACZIL ABY ZWON TENTO NOWEY UDIELAN BYL DO WSY PANIE BRANNE KOSTELU SWATE° MIKULASSE. A NEMOHA ZA SWE ZIWNOSTI KWKONANI UMYSLU TAK POBOZNEHO PRZYWESTI, KSSAFTEM SWYM TO OPATRZYTI, A NA TENTO ZWON ZLASKY POMOC SSTIEDRAU UCZYNITI RACZYL. KDERYZTO ZWON PO SMRTI TEHOZ PANA PRO CZEST A CHAWALU PANA BOHA WSEMOHUCIHO, SLYL A UDIELAL, BRYKCY ZWONARZ Z CYNPERKU W NOWÉ MIESTIE PRAZSKEM. LETHA OD NAROZENI SYNA BOZIOHO WYKUPITELE NASSE° PANA GEZISSE KRYSTA. TISYCYHO PIETISTEHO. SEDMDSEATEHO. SEDMEHO * W AUTERY PO Se TROGICY: A SMLUWEN SKRZE IANA SSIPARZE VRZEDNIKA *SSTIEPANICKEHO PANSTWI*.“

(„Urozený pán pan Zdeněk Štěpanický z Valdštejna na Štěpanicích a Dymokuřích žádost toho míti ráčil, aby zvon nové udělán byl

do vsi páně Branné kostelu svatě(h)o Mikuláše a nemoha za své živnosti k vykonání úmyslu tak pobožného přivéstí, kšaftem svým opatřil a na tento zvon z lásky pomoc štědrou učiniti ráčil. Kderýžto(!) zvon po smrti téhož pána pro čest a chválu Pána Boha všemohúcího slil a udělal Brikcí zvonař z Cynperku v Nové(m) Městě Pražském léta od narození Syna Božího, vykupitele naše(h)o Pána Ježíše Krista tisícího pětistého sedmdesátého sedmého v outerý po s(vat)é Trojici a smluven skrze Jana Šípaře, úředníka štěpanického panství.“ [Na místech označených * jsou malé arabesky.] Na protilehlé straně pláště najdeme Kalvárii s výrazně vystupujícím Ukřižovaným a po jejích stranách znak Zdeňka z Valdštejna a jeho manželky Marie z Martinic.

Na věnci vidíme pod výraznou dvojitou linkou po obvodu pravidelně rozmístěné medailony s postavami světců.

Nádherný hlas „Mikuláše“ (slýchal jej i J. A. Komenský) se ozývá pouze o svátcích. Až někdy uslyšíte pravidelné údery kovového srdce, vzpomeňte si, že zvony patří k pozoruhodným plodům lidského ducha i lidských rukou. Sdílejí naše osudy a zaslouží si naši citlivou péči i ochranu.

8 Vrchlabí – děkanský kostel sv. Vavřince

Už nejstarší psaná zmínka o Vrchlabí z roku 1359 se týká tamního kostela. V konfirmačních knihách kapitulního archivu pražského arcibiskupství je doloženo, že se zde po smrti kněze Petra stal knězem Heřman z Děčína.

Ves zřejmě mohla existovat už na přelomu 13. a 14. století a první kostelík v jejím centru byl tedy gotický. Že byl z kamene, potvrdil průzkum v souvislosti s rozsáhlou přestavbou „kostelního“ náměstí v roce 2018. Archeologové totiž našli původní zdivo už v interiéru pozdějšího jednolodního kostela renesančního, který ustoupil současnému děkanskému chrámu. Zároveň objevili i četné uhlíky, dokládající možný požár oné první stavby. Také dva dětské hroby uvnitř renesanční stavby odpovídají odlišným dispozicím nejstaršího kostela a jeho okolního hřbitova, neboť přímo v chrámu se nikdy dětské pohřby nekonaly. Vrchlabí bylo v roce 1533 povýšeno na město. Centrum dolů, hutí a železáren dostalo právo

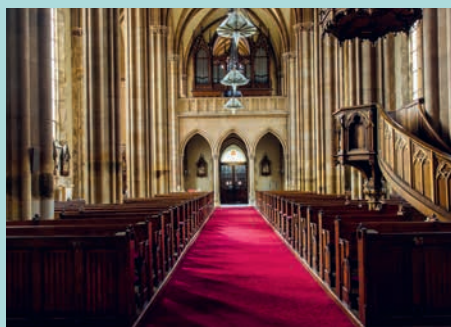
trhu, první dva cechy založili soukeníci a pekaři. Roku 1546 už mělo městečko 40 domů, školu, pivovar, chorobinec a lázeň, dokončena byla i část zámku v sousedství staré nevyhovující dřevěné tvrze. Také kostelík byl v dobách největšího rozkvětu obce velkoryse přestavěn. Dostal novou střechu z pálené krytiny, zaklenut byl valenou klenbou s výšecemi a přibyla i věž s ochozem a slunečními hodinami. Za baroka pak byla přistavěna kaple sv. Anny, rozšířena okna, postaven nový oltář a před kostelem morový sloup. Hřbitov, který zaujímal zhruba plochu dnešního náměstí, přestal sloužit v roce 1805, o třicet let později byla zbourána vysoká hřbitovní zeď a roku 1886 došlo i na kostel. Vrchlabské

honoraci nebyla jeho kouzelná venkovská renesance dost okázalá, byl jí malý, a přesto, že se tehdejší znalci a památkáři snažili o jeho částečné zachování či alespoň o ponechání věže v původním stavu, vybrala vrchnost nanejvýš reprezentativní neogotický projekt pražského architekta Stephana Tragla. Základní kámen budoucího trojlodního kostela se vchodem a věží v průčelí i se šestibokým presbytářem podle vzoru gotické katedrály byl položen na svátek Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna 1886. Slavnost vysvěcení nového kostela se konala 29. června 1889 na Petra a Pavla.

Stavba je obložena červeným pískovcem z Prosečného; z hořického světlého pískovce jsou pilíře, ostění a kružby oken, která v příčné lodi i v presbyteriu vyplňují barevná malovaná skla. Hlavní loď kostela je 15,5 m vysoká s křížovou klenbou, v transeptu jsou zachovány dvě památky ze starého kostela, zasazené do novogotických oltářů; v levé části oltářní obraz z někdejší kaple sv. Anny – sv. Anna Samotřetí, vpravo pak obraz sv. Vavřince z oltáře starého chrámu. Na novém hlavním oltáři je sousoší Svaté Trojice s dominující postavou Boha Otce. K původnímu zařízení náleží i kazatelna s postavami evangelistů a apoštolů. Nejstarší a nejcennější památkou kostela je měděná křtitelnice z roku 1566, nesoucí nápis „Wer glaubt und gatauft ist, wird selich“. I když správně mělo být jistě psáno „selig“, lze nápis přeložit jako „Kdo věří a je pokřtěn, bude blahoslaven“. Zasazena je do novodobé křtitelnice mramorové, doplněné víkem

s postavou Jana Křtitele. Také v 60 m vysoké věži se dochovalo několik památek z renesančního kostela; zazděno je tu několik cenných náhrobků a ozdobných kamenických prvků. Neogotický ráz a vybavení kostela dotvářejí varhany roku 1889, dvou-manuálový mechanický kuželkový nástroj z dílny slavné firmy bratří Riegrů z Krnova. Na starých fotografických ateliéru Wenzela Pfohla je dobře vidět i „ztracený“ hlavní lustr z mědi, železa a bronzů pro 32 svíček, dar vrchlabské slévárny Friedricha Klimsche. Zvonů mívá kostel sv. Vavřince pět – sv. Jana a Pavla, sv. Františka Xaverského, sv. Barboru, sv. Michala a nejvzácnějšího, přes dvě tuny vážícího sv. Vavřince a Václava z roku 1709. Ten sice přečkal hromadnou rekvizici v I. světové válce, ale za nacistické okupace byl odvezen i se všemi ostatními, ve 20. letech dokoupenými zvony. Koncem minulého století vznikla soukromá iniciativa k vypsání sbírky na nové zvony. V roce 2002 je ulil a na věž zavěsil známý pražský zvonař Petr Rudolf Manoušek. Největší, sv. Vavřinec, nese nápis „Pokoj lidem dobré vůle“, váží 652 kg, jeho vlastní tón je Fis 1 a zvoní vždy v neděli před dopolední mší. Každý den v poledne jsou slyšet sv. Anna a sv. Václav, večer pak nejmenší zvon Václav. Zvony ovládá elektronika a zároveň s jejich spuštěním se otevírají i okenní žaluzie. Vrchlabský děkanský kostel sv. Vavřince se siluetou Žalého se stal jedním z nejznámějších pohledů na město.

Bohoslužby se tu konají ve středu, čtvrtek, pátek a v sobotu od 18.00 hodin, v neděli od 9.00 a 11.00 h.

9 Vrchlabí – klášterní kostel sv. Augustina

Vrchlabský klášter obutých augustiniánů založil roku 1705 hrabě Maxmilián Morzin, ale teprve jeho bratr, Václav z Morzinu, tento velkorysý záměr dokončil. Stavba konventu tak trvala celých dvacet let.

S budováním klášterního kostela se začalo ještě později, v roce 1712, a vysvěcen byl bez vnitřního vybavení až roku 1725, tedy o osm let později, nežli byl dostavěn konvent. Řád byl ale uveden do nehotové stavby už 8. srpna roku 1714, na svátek sv. Augustina, a někteří bratři se dokonce podíleli na vnitřní výzdobě kostela i na pořízení jeho mobiliáře. Především hlavní, bohatě

vyřezávaný, devatenáct metrů vysoký oltář, sestavený bez jakýchkoli kovových prvků, je dílem řádových bratří Kiliana Wagnera, Isaiáše Hohause a Makaria Drexlera. Postavili ho z příspěvků věřících a jejich prací jsou i figurální a ozdobné doplňky. Původní oltářní obraz sv. Augustina zhotovil za 230 zlatých pražský malíř Franz Dallinger, dnes je tu obraz z roku 1895 od Eduarda Weisera.

V křesťnám listu kostela bychom našli další známá, ba dokonce slavná jména. Projekt kláštera ve stylu klasicizujícího baroka je dílem stavitele Adama Auera. Ten pojmal konvent jako účelnou a střízlivou stavbu, zato kostel, jehož k severu obrácené průčelí zdobí socha sv. Augustina a erb hrabat Morzinů, náleží svým interiérem i pozdější výzdobou mezi nejceněnější historické a umělecké památky celé oblasti Krkonoš i Podkrkonoší. Sochař a řezbář „braunovské“ dílny, žák Matyáše Bernarda Jiří František Pacák, rodák ze Starého Rokytniku u Trutnova, propuštěný z poddanství žiřečskými jezuity roku 1707, vytvořil pro vrchlabský klášterní kostel jeden z nejceněnějších oltářů svatého Kříže. Na pravé epištolní straně od vchodu, na modrém pozadí s barvami bílou, zlatou a stříbrnou, zpodobňuje Krista s Pannou Marií, sv. Janem a Maří Magdalenou pod křížem a Boha Otce i Ducha svatého v oblacích, nesených anděly. Také učitel Maxmiliána Brokoffa, mistr Ondřej Filip Quitainer a jeho syn Jan Antonín, tak řečeno „dvorní“ sochaři a řezbáři řádu augustiniánů, mohou být autory sochařské výzdoby oltáře svaté Moniky, matky sv. Augustina. Na epištolní stranu přibyl roku 1736 oltář sv. Anny, patronky a ochránkyne Vrchlabí, a Mikuláše z Tolentina, augustiniánské poustevníka. Na evangelijní straně kostela najdeme oltář Panny Marie Utěšitelky, sv. Josefa s rodovým erbem Morzinů a sv. Jana Nepomuckého. Oltářní

obrazy sv. Josefa a sv. Mikuláše z Tolentina pocházejí od německého malíře pozdního baroka, Reinerova žáka Jana Petra Molitora. Klenba kostela září monumentální iluzivní freskou od vrchlabských mistrů Ignáce a Gottfrieda Tauchmanových. V pěti klenbových polích zobrazuje život sv. Augustina: v prvním světec nese ve scéně Ukřižování své planoucí srdce, ve druhém Panna Marie žehná sv. Augustinovi k uvedení tzv. opaskového bratrstva do kláštera, ve třetím světec myje nohy Kristovi v mnišské podobě, čtvrté zobrazuje Augustinovu smrt. Freska v pátém, největším poli klenby nad hlavním oltářem bývá zvána Oslava církve; znázorňuje 42 postav Věch svatých, mezi nimiž nechybí ani čeští patroni – Václav, Vojtěch, Prokop a Jan Nepomucký. Varhany na hlavním kůru postavila krnovská firma bratří Riegrů roku 1898, romantický dvoumanuálový nástroj čítá 17 rejstříků a 12 znějících hlasů. Občanská sbírka pomohla zachránit a přenést z nedaleké obce Fořt i cenné varhany z roku 1872, dílo rychnovského varhanáře Amanda Hanische. Nástroj stojí dnes v presbytáři, a tak lze výjimečně slyšet i koncert na dvoje varhany najednou.

Tři zvony z věže kláštera – největší sv. Augustin, Panna Maria a sv. Josef – doplňují při svátečním vyzvánění výjimečný souzvuk zvonů farního kostela sv. Vavřince.

10 Dolní Dvůr – kostel sv. Josefa

Hory, lesy, divoké vody, drsné počasí a dlouhé zimy – taková byla pohraniční území na severovýchodě Čech, patřící ke korunnímu majetku českých králů.

První salaše, kam se na léto vyháněl panský dobytek, začaly vznikat až v 17. století. Na katastru dnešního Dolního Dvora byly dvě – horní, zvaná Horní Dvůr, na soutoku Klínového potoka s potokem Husím a dolní, neboli Dolní Dvůr, u soutoku s potokem Kotelským. U dolního byla postavena pila, u horního železná huť a kolem vyrostly „domky“ pasáků dobytka, dřevařů, pilařů a tavičů. Ke dni 24. 4. 1601 byl pořízen soupis majitelů domů a pozemků a tento den je také považován za datum vzniku samostatné obce Niederhof. „Dolní Dvůr“ je ale připomínán

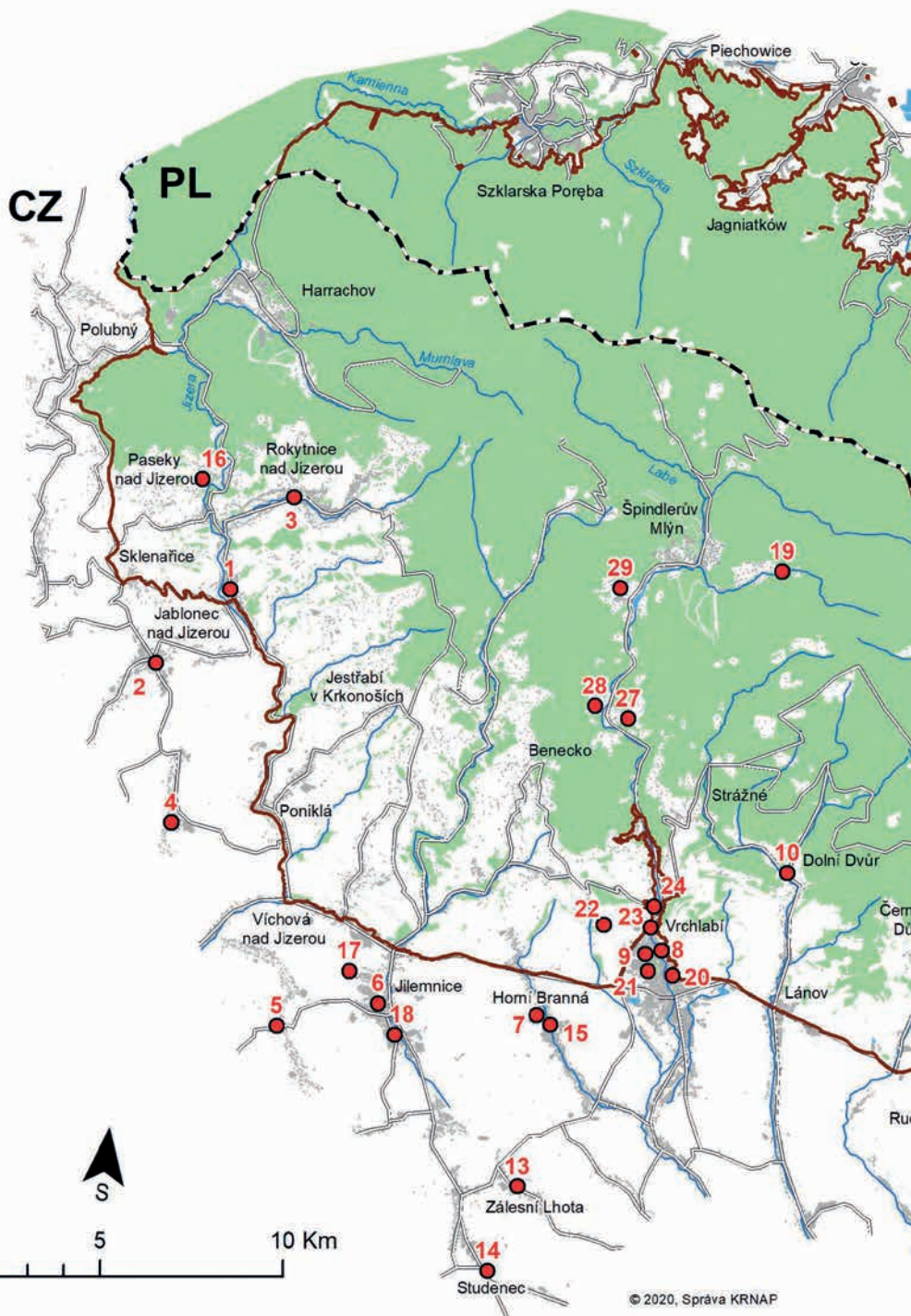
už v roce 1539; ve středověku tu havíři dobývali železnou a stříbrnou rudu a o dvou železných hamrech v oblasti Hanapetrovy Paseky se zmiňuje i trutnovský kronikář Simon Huttel. Dolnodvorský hamr, někdejší Zineckerova huť s milířem, ještě na začátku tohoto století zpracovával staré železo a daly se tu opravit motyky i radlice. Na obrazu Antonína Mánesa nazvaném „Dolní Dvůr ve Vrchlabí“ je v zlatavém oparu romantické krajiny se stříbropěnným Malým Labem už i kostel a fara. Klasicistní kostel sv. Josefa z let 1802–1806 je dominantou obce a stojí

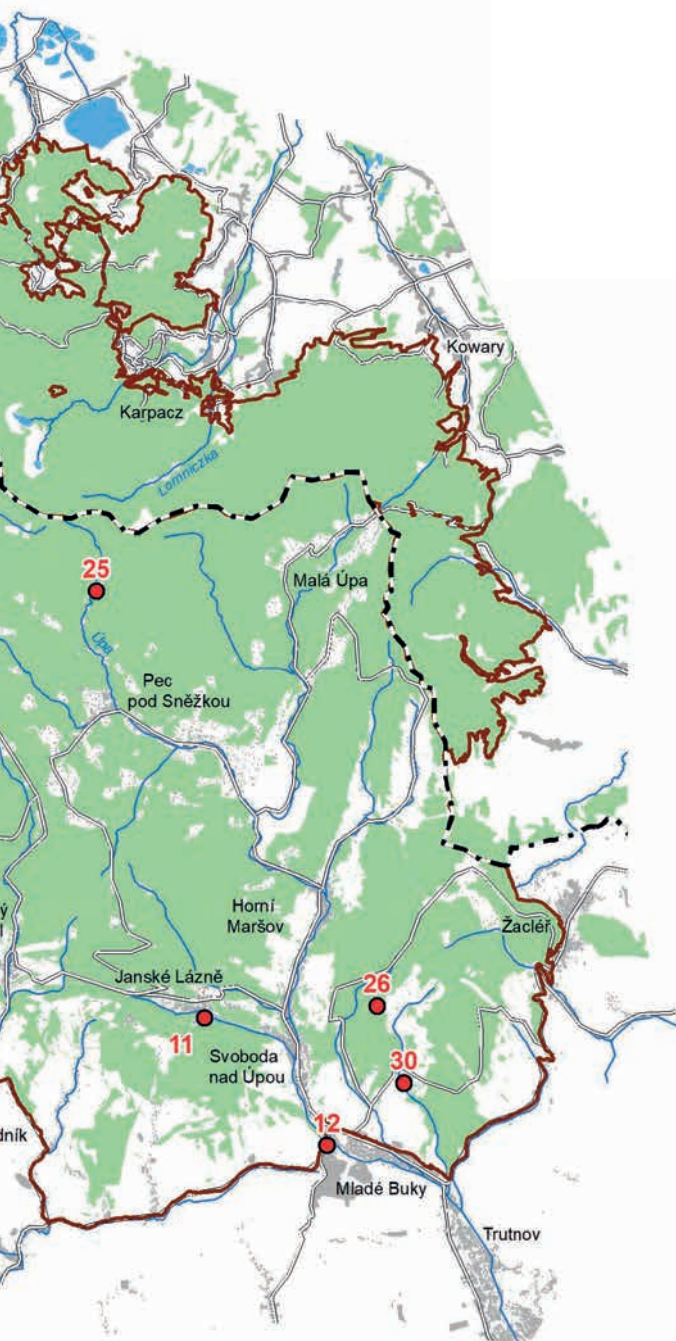
v samém centru nedaleko zmíněného sou-
toku Klínového a Kotelského potoka, kterým
vzniká Malé Labe. V osadě rud, vod a mostů
by se jako patroni nabízelí spíše Barbora,
Petr, Jan nebo Michael – ostatně jemu v půli
16. století postavili kapličku noví osídlenci,
horníci z Tyrol, a pěkně opravená stojí do-
dnes nedaleko kostela. Jenže... Vybudování
císařem milostivě povoleného kostela bylo
uloženo farníkům. Ti měli ke vši bídě ještě
lámat kámen, kácet dříví a pálit vápenec.
Kde ale vzít dobrodince na vybavení holých
zdí? A protože manželka tehdejšího majitele
panství hraběte Rudolfa Morzina byla
Josefina Terezie, patron byl nasnadě a také
se vyplatil. Kostel ale nebyl více než dva
roky po dokončení stavby vysvěcen, neboť
za napoleonských válek se v něm musela
vařit polévka pro hladové. Stalo se tak až
na svatého Martina 11. listopadu 1806.
Jednodlní stavba má nad průčelním
štítem malou bedněnou věžičku, uvnitř je
dřevěná kruchta a zachovalo se původní
pseudorománské vybavení. Okenní vitráže –
Panna Maria, Narození Ježíše Krista
a sv. Josef – jsou z let 1901–1905 a pochá-
zejí z darů hraběnky Alosie Morzinové, fará-
ře Proschwitzera a Růžencového spolku.
Kostel byl v první polovině minulého století

několikrát opravován a na rozsáhlé rekon-
strukci po roce 1990 se kromě státních
a církevních prostředků, soukromých darů
a sbírek podílely i rodiny někdejších němec-
kých obyvatel Niederhofu. Sochy svatých –
Jana a Josefa – vytvořili v roce 1922 vrchlabsí
kameníci z darů vrchlabských občanů.
Do Dolního Dvora ale putují dnes stovky
turistů hlavně kvůli krkonošské Loretě...
Jedenáct zvonků na nároží kostela pochází
z dílny Marie Tomáškové-Dytrychové v Brod-
ku u Přerova. To paní Anna Alena Kyšerová
z čísla popisného 82 se rozhodla v závěti
pamatovat na svou obec velkou sumou. Ještě
za svého života věnovala nemalou částku
na obnovu kostelní věže a na vydání knížky
o Dolním Dvoře, ale přála si, aby Dolní Dvůr
získal z jejího dědictví také něco výjimečného,
co přetrvá věky. Vykonavatelé poslední vůle,
Zbyněk a Magda Smejkalovi, její přání splnili.
Dolnodvorská zvonkohra – druhá v Čechách
po slavné pražské Loretě – byla vysvěcena
7. května roku 1995 tehdejším biskupem
královéhradeckým Karlem Otčenáškem.
Hraje denně v 10.00 a v 17.00 hodin, o svát-
cích navíc i ve 12.00 vždy čtyři melodie,
které se během čtyř ročních dob
mění. Zvláštní program má na Vánoce,
kdy vypráví také koledy.

Legenda

- církevní památky
- státní hranice
- hranice KRNP a KPN
- silnice
- vodní toky
- zástavba
- les

1. Jablonec nad Jizerou – kostel sv. Prokopa
2. Vysoké nad Jizerou – farní kostel svaté Kateřiny Alexandrijské
3. Rokytnice nad Jizerou – farní kostel sv. Michaela
4. Roprahtice – kostel Nejsvětější Trojice
5. Mříčná – kostel sv. Kateřiny Alexandrijské
6. Jilemnice – kostel sv. Vavřince
7. Horní Branná – kostel sv. Mikuláše
8. Vrchlabí – děkanský kostel sv. Vavřince
9. Vrchlabí – klášterní kostel sv. Augustina
10. Dolní Dvůr – kostel sv. Josefa
11. Janské Lázně – kostel sv. Jana Křtitele
12. Mladé Buky – kostel sv. Kateřiny Alexandrijské
13. Zálesná Lhota – kostel sv. Jana Nepomuckého
14. Studenec – kostel sv. Jana Křtitele
15. Horní Branná – hrobka hrabat Harrachů
16. Paseky nad Jizerou – kaple Nejsvětější Trojice v osadě Havírna
17. Jilemnice – kaple sv. Isidora
18. Jilemnice – kaple Božího Těla
19. Špindlerův Mlýn – kaple ve Svatém Petru
20. Vrchlabí – kaple Panny Marie na Kalvárii
21. Vrchlabí – Černínsko-Morzinská kaple
22. Vrchlabí – kaple svaté Anny a čtrnácti svatých pomocníků
23. Vrchlabí – kaple svaté Anny pod Stavidlovým vrchem
24. Vrchlabí – kaple v Hořejším Vrchlabí
25. Pec pod Sněžkou – kaple v Obřím dole
26. Sklenářovice – Ochranná kaple
27. Zvonice ve Volském Dole
28. Zvonice v Čerstvé Vodě
29. Zvonice na Labské
30. Bystřice – kaple Smíření

11 Janské Lázně – kostel sv. Jana Křtitele

Kříž Jana Křtitele a vzácnou vodu víry a uzdravení – obojí mají Janské Lázně ve znaku i v názvu. Už slavná krkonošská Hüttelova kronika uvádí, že právě v šestém roce uplynulého tisíciletí prý jeden ze zbrojnošů lovecké družiny Albrechta z Trautenberka, Jan z Chockova, objevil pod Černou horou horký pramen; byl prvním, kdo se v něm vykoupal, a dal tedy prameni i jméno.

Mnohé je ale na té „janské lázni“ zcela jistě báje už proto, že zbrojnoši se zejména na úsvitu našich dějin bez pádného důvodu jen tak nekoupali. S největší pravděpodobností objevili janskolázeňská zřídla teprve horníci kutající v této části hor zlato a stříbro. Historie těchto míst byla velmi slavná; tamní kapli pokřtil sám Aeneas Silvius, pozdější papež Pius II., ten, který se nechal slyšet, že mnohá husitská žena zná bibli líp než kněz. Do Teplice Svatojanské se začala vydávat celá procesí, ale skutečné lázně tu nechal založit až kníže Jan Adolf Schwarzenberg. Pod jeho

Černou horou se dokonce začalo říkat „na českém Hostýně“ a vznikla tu v roce 1945 vůbec první evropská léčebna dětské obrny, kde činili a činí zázraky zcela nepochybné. Úžasné horské klima a cesty původními krkonošskými lesy, také to byla už v minulém století součástí léčby. Kostel svatého Jana Křtitele v Janských Lázních stojí při cestě z náměstí k dětské léčebně Vesna. Byl zbudován v letech 1882–1885 v novogotickém slohu a od roku 1993 je chráněn jako kulturní památka. Jeho obdélná loď a téměř čtvercový presbytář mají neogotické stropní

Hlavní oltář nese obraz sv. Jana Křtitele

Ukázka sochařské výzdoby, sv. Josef

trámoví, věž je samostatně přístupná. Na hlavním oltáři je obraz sv. Jana Křtitele od Adolfa Liebschera, malíře generace Národního divadla, jednoho z nejpopsalnějších umělců 80. a 90. let 19. století, mimo jiné i autora známé Valašské Madony na Radhošti nebo ilustrací k monumentální historické publikaci Augustina Sedláčka Hradu a zámky. Malíř tu sám sebe zobrazil jako poutníka, který se dotýká léčivé vody zdejšího pramene a prosí, aby mu Bůh dal na přímělu sv. Jana Křtitele zdraví. Na pravé, epistolní straně od vchodu do kostela stojí mariánský oltář v podobě archy, naproti socha Božského srdce Páně. Křížová cesta, šestiboká sloupková kazatelna i varhany jsou rovněž novogotické. Mistrovskou práci je i tepaná mříž z let 1976–1977, oddělující vstupní část od chrámové lodi. Areál kostela sv. Jana Křtitele obklopuje opěrná zeď z mohutných pískovcových kvádrů,

vznikl tak jedinečný novogotický architektonický celek. Za pozornost stojí i příběh tří zdejších zvonů. Pocházejí z dílny Marie Tomáškové-Dytrychové v Brodce u Přerova; dva nechala zhotovit vlastním nákladem někdejší lázeňská pacientka paní Marie Štichová z Prahy. Největší zvon nese jména Marie a Karel na památku jejich rodičů, menší zvon je Marie Emílie. Nejmenší zvon, sv. Josef, byl pořízen ze sbírek mezi lázeňskými pacienty, farníky a občany Janských Lázní. Z věže kostela vyzvánění od roku 1995. Širokou promenádní cestu ke kostelu si oblíbili zvláště vozičkáři, pro bezbariérový přístup byl nedávno upraven i vchod do kostela. Janskolázeňský sv. Jan Křtitel býval filiálkou farnosti Svoboda nad Úpou, v roce 2005 byl ale povýšen na kostel farní.

Bohoslužby se v něm konají v neděli v 9.30 a ve čtvrtek v 16.00 h.

12 Mladé Buky – kostel sv. Kateřiny Alexandrijské

Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské stojí na návrší nad Mladými Buky, na prostranství obkrouženém kaštany a lípami, kam nedoléhá ani ruch shora, z frekventované silnice od Hostinného, ani z údolní silnice od Trutnova do Pece pod Sněžkou.

Dřevěný kostelík je zde doložen písemně už v roce 1384, stejně jako okolní hřbitov s bytelnou kamennou zdí. Ta mohla mít i účel opevňovací, zvláště když nedaleko kostela stávala malá tvrz či opevněný dvůr, jak potvrdil archeologický průzkum. Roku 1599 nahradila původní kostelík zděná kaple a přestavbou hřbitovní brány vznikla průchozí mohutná dvoupatrová hranolová zvonice s cibulovou bání a „lucernou“. I když hřbitov a zeď zanikly, věž stojí odděleně od kostelní lodi dodnes, jen její průchod je zazděn. Dochoval se i původní zvon z počátku 16. století –

svatá Barbora – dar havířů ze Svobody nad Úpou. Současný kostel je barokní jednolodní, se sloupkovou předsíní, křížově sklenu-tým presbytářem a sakristií. Na východní stěně byly objeveny části původního iluzivního oltáře, ale odkryty a restaurovány jsou jen fragmenty někdejší fresky – váza s festonem a pilíř. Na současném hlavním oltáři, neoklasicistním jako většina novodobého zařízení, je svatá Kateřina Alexandrijská se svými atributy – kolem a mečem. Při rozsáhlé rekonstrukci na konci 90. let minulého století byl presbytář pokryt novou dlažbou

z tmavého sliveneckého a světlého italského mramoru a ze stejných materiálů je i oltář, ambon a sedilie. Celý soubor navrhl a vytvořil akademický sochař Petr Váňa, nový oltář slavnostně požehnal 26. srpna 2000 tehdejší královéhradecký biskup Dominik Duka.

Vzácností kostela je gotická křtitelnice, masivní osmistěnná pískovcová mísa na sloupku, zdobená reliéfem svaté Barbory. Věnovali ji rovněž svobodští havíři někdy kolem roku 1520. V někdejší obci Bergfreiheit, tou dobou náležející jako celá mladobucká farnost pod vlčické panství, totiž vystavěli kostel sv. Adalberta až roku 1584. Tamní kovkopové tedy považovali mladobucký kostel za svůj a také jejich děti v něm byly křtěny. Po rekonstrukci presbyteria zůstala křtitelnice dočasně v předsíni kostela; důstojné umístění uvnitř chrámu pro ni správa kostela teprve hledá. Někdejší kostnice při

severní straně se stejně jako Boží hrob na straně jižní nedochovaly. Stojí ale krásná barokní fara z roku 1729, vystavěná na místě někdejší dřevěné farní roubenky. Navrhl ji údajně Anton Erhard Martinelli, architekt knížete Adama Františka ze Schwarzenbergu a vídeňský dvorní stavitel; výklenek přední fasády zdobí barokní socha Panny Marie s Ježíškem a vzhledem k době vzniku stavby se dá předpokládat, že pochází z dílny M. B. Brauna. Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské v Mladých Bukách je dominantou obce a kulturní památkou České republiky. Areál kostela se zvonicí, farou, výklenkovou kapličkou a novým hřbitovem z roku 1866 doplňuje od roku 1924 i památník občanům Mladých Buků a přilehlých vesnic, pomník padlým a pohřešovaným za I. světové války. Jeho tvůrcem je jeden z nejnadanějších žáků Josefa Myslbeka, krkonošský rodák Emil Schwantner.

13 Zálesní Lhota – kostel sv. Jana Nepomuckého

Zálesní Lhota měla původně jen malý, velmi zajímavý dřevěný kostelík se zvonicí. Pocházel z roku 1596, a proto nemohl být původně zasvěcen svatému Janu Nepomuckému, jak se velmi často uvádí.

Pro značnou sešlost musel být roku 1881 stržen. Dochovalo se nám naštěstí alespoň několik kreseb a vzácná fotografie. To nám umožňuje učinit si aspoň dílčí představu o tom, jak podkrkonošské roubené kostely vypadaly. Pro nově navrženou stavbu muselo být ze statických důvodů komisionálně hledáno nové, vhodnější místo. Ušlechtilý, důsledně pseudogotický kostel s polygonálním presbyteriem posvětil 29. června 1884 královéhradecký biskup Dr. Josef Hais. Štíhlá věž kostela měří 57 m a zvýšena musela být kvůli hodinám, jež byly novostavbě darovány.

Svatyně je zasvěcena národnímu světcí Janu Nepomuckému, jehož umělecky kvalitní obraz na hlavním oltáři vytvořil malíř Vilém Kandler (1816–1895). Kněžiště kryje klenba nesená výraznými kamennými žebry, svedenými na bohatě zdobené patky. Výjevy v oknech v presbyteriu po stranách oltáře znázorňují sv. Petra a sv. Pavla. Prostory mezi pěkným, výrazným pískovcovým žebrovím doplňují nástěnné malby, zachycující další apoštoly. Pseudogotické vybavení kostela včetně lavic navrhla a z velké části také realizovala slavná sochařská dílna Antonína Suchardy z blízké Nové Paky.

Oltáře vedle sochy Panny Marie jsou zasvěceny Panně Marii, královně posvátného růžence, a Panně Marii, počaté bez poskvrny hříchu dědičného. O nevelikém sousoší Nejvyšší Trojice se traduje, že pochází z původního kostela, podobně jako pěkná Pieta na protějším oltáři sv. Josefa. Vítězný oblouk zaplňují postavy světců „českého nebe“ (sv. Cyril a Metoděj, sv. Vojtěch, sv. Vít, sv. Anežka, sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Prokop, sv. Zdislava a sv. Norbert) s Pannou Marií a pohled na Zálesní Lhotu s jejím kostelem. Obec měla kdysi převahu německého obyvatelstva a nová nástěnná malba měla nepochybně dát najevo změněné poměry po roce 1945. Pozornost návštěvníka zaujmou také malby na klenbě chrámové lodi: obsahují sedm skutků tělesného a sedm skutků duchovního milosrdenství a v prostřední části klenby tyto hlavní pravdy víry:

1. Stvoření světa
2. Prvotní hřích
3. Trest za hříchy: potopa
4. Tajemství vykoupení člověka: narození Páně
5. Smrt Páně
6. Zmrtvýchvstání Páně
7. Založení Církve: Pán Ježíš ustanovuje sv. Petra za nejvyšší hlavu Církve. Poslední soud

Příklady duchovních skutků milosrdenství jsou vybrány z biblických dějin:

1. Hřešící kárat (Prorok Nathan kárá Davida)
2. Neumělé učit (sv. Pavel káže v Efesu)
3. Pochybujícím dobře radit (Pán Ježíš dává radu mládenci)
4. Zarmoucené těšit (Tobiáš těší zarmoucené)
5. Křivdy trpělivě snášet (Job)
6. Ublíživším ochotně odpouštět (sv. Štěpán)
7. Za živé i mrtvé se modliti (Juda Makabejský)

Obraz Davida na stěně kůru je chápán jako alegorie hudby, zobrazení svaté Cecílie s anděly jako symbol zpěvu. Varhany postavil Karel Eisenhut (1843–1898) v r. 1884. Jednomanuálový mechanický kuželkový nástroj je vsazen do pěkné novogotické varhanní skříně. Dispozice zůstala zachována beze změny. Zvukově kvalitní nástroj by zasluhoval rozsáhlejší opravu, po níž by se vedle liturgické hudby mohl dobře uplatnit i při koncertech, neboť svatyně má dobrou akustiku.

Na vesnické poměry monumentální stavba, zdůrazněná pěknou polohou na návrší nad obcí a stromořadím, prochází v poslední době pozvolnými opravami.

14 Studenec – kostel sv. Jana Křtitele

Přijíždíme-li z vnitrozemí, upoutá nás již z dálky pseudorománský kostel sv. Jana Křtitele se štíhlou věží a nádherným panoramatem Krkonoš v pozadí. Pěkná krajinná dominanta vznikla v letech 1866–1868.

Dne 13. září 1868 ji vysvětil královéhradecký biskup Karel Boromejský Hanl.

Svatyni předcházeli nevelký, leč nepochybně zajímavý kamenný kostelík z roku 1589, jehož vyobrazení i popis se dochovaly. Vedle svatyně stála dřevěná zvonice. Na novou stavbu přispěly mimo majitele velkostatku rytíře z Bergenthala sbírky studeneckých občanů i obyvatel z přifařené vsi Bukovina. Částku 400 zlatých zaslal i bývalý císař Ferdinand V. Dobrotivý. Střízlivý exteriér jednodušší stavby s polygonálním závěrem a hranolovou věží, obklopený zelení, působí ušlechtilé. Kostel pulzuje i v současnosti neobvykle intenzivním duchovním životem.

Rovněž pečlivě udržovaný interiér působí příjemným, dobře sladěným dojmem. Presbyterium s klenbou opatřenou jednoduchými žebry (loď je plochostropá) zdobí zajímavé malby ze života sv. Jana Křtitele. Hlavní oltář a boční oltáře jsou dílem novopacké sochařské dílny Antonína Suchardy. Křížová cesta pochází z doby kolem roku 1800. Stavba se dočkala náležitého ocenění až roku 2008, kdy byla prohlášena za kulturní památku.

Zvláštní zmínku zasluhuje varhany. Dvoumanuálový mechanický zásuvkový nástroj s výtvarně

zajímavou skříní postavil Josef Prediger (1812–1891) v roce 1872. Na přelomu 19. a 20. století byl dispozičně upraven Josefem Kobrlem (místo Quinty 2 2/3“ dodal Gambu 8“ a v pedálu místo Octavy 4“ dosadil Cellový bas 8“; nepůvodní je i Salicional 8“). V roce 1992 nástroj zrekonstruovali P. Fischer a K. Synek. Varhany jsou v dobrém technickém stavu a nacházejí zde hojně využití.

Věž nabízí utěšený výhled do příjemně zvládnutého lesnatého podhůří a zvonice nás překvapí Straníkovým zvonom. Má průměr 79 cm, výšku 55 cm a váží kolem 300 kg. Nepatří sice k akusticky nezdařilejším dílům české renesance, ale naši pozornost si zaslouží kvůli věku a především pro hezkou výzdobu, jež nezapře, že zvonař byl obeznámen s nejlepší produkcí své doby. Zvon pochází ze slavné podkrkonošské zvonařské dílny v Hostinném a odlil jej Donát Schrötter. Koruna zvonu je šestiramenná, bohatě zdobená rozvilinami. Čepec zvonu, běžnému pohledu ukrytý, lemují pro Schröttera typické palmety. Při horní straně krku zvonu vidíme pás s ptáčky (podobný se opakuje na úderovém věnci), pak následuje německý nápis: „RUF MICH AN IN ZEIT DER NOT

SPRICHT DER HER SO WIL ICH DICH ERETEN UND DU SOLST MICH PREISEN.“ (Citát ze Žalmu 49, překlad zní: „Vzývej mne v čas soužení, praví Pán, i vytrhnu tě a ty mě budeš oslavovat.“) Pod textem následují dva nestejně široké ornamentální pásy – jeden užší a prostší, druhý širší s bohatými rozvilinami.

Umělecky nejvýraznější prvky představuje na jedné straně pláště zvonu Ukřižování (opлакávání Krista) a nad ním letopočet 1590, na druhé pak český nápis: „TENTO ZWON SLYT GEST NAKLADEM UROZENEOHO PANA IANA STRANIKA Z KOPYDLNA NA STUDENÉ HORZIE A STUDENCZY.“ Pod text umístil zvonař pěkně provedený Straníkův erb. Dolní i horní stranu zvonu esteticky rytmičuje několik plastických linek.

Krajinou prošla mnohá léta šťastná i tragická. V roce 1938 po podpisu mnichovské dohody museli Studenečtí hledět do blízkého okolí bezohledně obsazovaného německým vojskem a sami poskytovali útočiště četným běžencům. A další léta nebyla lepší. Přejme si proto, aby Straníkův zvon v budoucnu zněl vždy už jen nad krajinou šťastnou a požehnanou.

15 Horní Branná – hrobka hrabat Harrachů

Leží 3 km od Jilemnice v Horní Branné. Dodnes důstojně reprezentuje hrabata Harrachy jako jeden z nejprzednějších šlechtických rodů v bývalé podunajské monarchii a náleží k nejnáročnějším a nejkrásnějším stavbám svého druhu u nás.

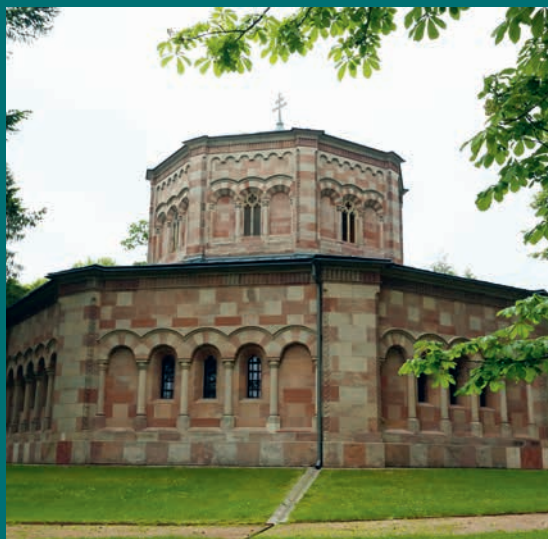
Hrobka byla vybudována v letech 1840–1850. Krásná oktogonální centrální pseudorománská stavba s několika gotickými prvky patří čistotou a precizním provedením i nejmenších detailů k vrcholným objektům svého druhu v celých severních Čechách. Tvoří ji vlastní těleso kaple zakončené nízkou jehlancovou střechou s dvojitým patriarším křížem a výrazně nižší ochoz s pultovou střechou. Krása monumentálního exteriéru stavby je zjemněna obloučkovým vlysem, pásem ozubů, působivým střídáním červených a světlých pískovcových kvádrů a zejména pravidelným rytmem oblouků s polosloupky a úzkými okny, z nichž hořejší, osvětlující kapli, jsou zdobena kružbami. Umělecký vrchol vnějšího pláště vytváří nádherný ústupkový portál s polosloupky, bohatě ornamentálně zdobený pásy pletenců a palmet.

Celý objekt je obklopen kamennou zdí uzavírající malý parčík s mohutnými stromy umocňujícími meditativní charakter místa.

Neméně krásný a působivý je interiér. Pozornější prohlídka si v přízemí zaslouží ochoz, lemující centrální prostor stavby, pominout nemůžeme především jedinečný reliéf z kararského mramoru, věnovaný dětem Arnoštovi a Terezii.

Vchod do vlastní kaple tvoří portál s ušlechtilými polosloupky zdobenými listovými hlavicemi a vlysy, vše z červeného mramoru. Vedle kvalitních kovaných mřížových dveří stojí oktogonální, přibližně jeden metr vysoká

kropenka se znakem Harrachů, barevně totožná se zmíněným portálem. Podlahu hrobky kryjí černé a bílé dlaždice, stěny jsou obloženy mramorem v červeno-černé kombinaci. V úrovni prvního patra je interiér lemován galerií s velmi precizně provedeným pískovcovým zábradlím z Krannerovy pražské dílny. Nade vším se klene vzorná hvězdicová klenba, svedená do svazkových pilastrů. Lomené oblouky podpírající kupoli se jako jeden z nemnoha prvků vymykají jinak důsledně pseudorománskému pojetí stavby. Zlaté nápisy nám oznamují, kteří z Harrachů zde byli pohřbeni. Přeneseny sem byly také rakve dříve zemřelých členů hraběcího rodu z kaple sv. Aloise v protějším špitále. Poslední šlechtický pohřeb se zde konal v roce 1935, kdy sem k věčnému odpočinku ukládali hraběte Ottu Harracha.

16 Paseky nad Jizerou – kaple Nejsvětější Trojice v osadě Havírna

Kapličku v osadě Havírna prý opravdu vystavěli havíři, kteří tu nejspíše už ve století 16. kutali stříbro.

Dochovala se vyprávění o jejich svatém Antonínovi, patronovi havířů a hledačů, o kapli v dole, podle které dostalo horní dílo jméno, o „chodbě až osm set sáhů daleko v kopci“ ústící na povrch při pravém břehu Jizery, o prastaré kovárně na ostření „vercajku“, o prvních přístřešcích, z nichž vyrostla vzhůru podél potoka osada Havírna, a také o strašlivém neštěstí, které postihlo zdejší důl. Panstvo chtivé co největších výnosů prý kázalo kopat i tam, kde se zkušenost havíři obávali. Po prudkém dešti „přišlo zemětřesení, zevnitř dunělo a propadl se kus kopce“. Zachránit ze závalu se podařilo jen havíře z hlavní štol, v obávaných postranních chodbách zůstali kovkopové pohřbeni. Důl byl opuštěn a tam, kde se propadl, se začalo podle nedaleké chalupy říkat „Ševcova rokle“.

Pro kapličku vybrali havíři místo vysoko ve stráni, v prudkém svahu Mechovice. Ta nejstarší byla zřejmě dřevěná, pozdější zdivo poskládali z okolního kamene obyvatelé Havírny a kapli zasvětili Nejsvětější Trojici. Od počátku 19. století se k ní začala konat procesy, po I. světové válce i slavné poutě. V sousedství kapličky stojí bývalá hospoda Na Kopci, kde se až do počátku 50. let pořádaly bály a pouťové zábavy. Jak ale ubývalo stálých obyvatel Havírny, chátarala i kaplička; s její obnovou se začalo v 90. letech úsilím paseckého sbormistra Josefa Waldmanna. Postavena ale měla být téměř od základů, i když je přesně zachováno původní místo, tvar, stavební materiál i rozměry zdí. Barevný dřevort Nejsvětější Trojice „v tradiční lidové

představě“ zhotovil výtvarník Jiří Kment. Kaplička stojí přímo u cesty zvané Planýrka, která spojuje dvě nejstarší části Pasek – Makov a Havírnu – a jejímuž poslednímu úseku se kdysi říkávalo „ševcouská ulice“. Ke kapli se ale dá dojít i zdola lesem Ševčákem anebo stezkou pod Borovskými skalami a sestoupit takzvaným „Skalským vrškem“. Poutní shromáždění se u havírenské kapličky konají dodnes v neděli po Svatodušních svátcích, bývají tu i svatby a mnozí místní v přímluvu a pomoc svaté Trojice věřit nepřestali.

17 Jilemnice – kaple sv. Isidora

Půvabná barokně komponovaná svatyňka se skládá z jednoduché kvádrové stavby s půlkruhovými okny, pěkného pískovcového portálku s nápisem s chronogramem a jehlancové střechy.

Ozvlášťují ji dvě předsunutá schodiště po západní a východní straně, dnes zčásti poničená mohutnými kořeny stromů, a kamenná valená klenba nad pramenem. To vše jí propůjčuje výrazně barokní charakter. Pochází z roku 1719, jedná se dnes o jednu z nejstarších kaplí v širokém okolí.

Ještě v první polovině 19. století byla kryta šindelem a obklopena čtyřmi velkými lípami, na jejichž místě dnes rostou dva mohutné vzrůsné jasaný.

Nápis na portálu obsahuje modlitbu *Swatl IsIdore tebe prosIme Chraň nás VsseCh*. Je zájímavé, že ve farní kronice je krátce po roce 1836 uvedeno... *Chraň nás sVCh*. Je možné, že autor zápisu farář Leopold Bien učinil při zapisování chybu, ale nelze vyloučit ani variantu, že závěr nápisu byl později upraven. Svátý Isidor je totiž patronem rolníků a mnozí sem chodívali v procesích i jednotlivě prosit o vláhu.

Pod kaplí vyvěral mohutný pramen, svedený do nádrží na nedalekém Nouzově a odtud rozváděný vodovodním dřevěným potrubím do zámku a městských kašen.

Kaplička zaklenutá českou plackou mívala hezké vybavení – obraz, svícny, sošku sv. Isidora a další předměty. Žel, vše bylo postupně rozkradeno či zničeno a dnes nemáme k dispozici ani žádnou fotografii někdejšího interiéru.

Ke kapli se váže pěkná pověst. Jilemnický kožešník Matiasko měl ve své dílně pracovištěho tovaryše Josefa. Tomu se po čase začal zhoršovat zrak. Mistr ho poslal na procházku, aby v čerstvé zeleni načerpal nových sil. Josef došel až ke kapli, kde se mu zjevila Panna Maria a pokynula mu, aby si v prameni umýval oči. Když tak učinil, zrak se mu navrátil v plné síle. Tovaryšův otec poté do kaple věnoval obraz, na jehož zadní straně byl zázrak popsán.

Drobná stavba se navzdory všem útokům vandalů dodnes řadí k nejcennějším a nejhezčím sakrálním objektům na Jilemnicku.

18 Jilemnice – kaple Božího Těla

V roce 1620 nechal pověstmi opředený hejtman branského panství Václav Vejrych z Gemsenfelsu vystavět v Jilmu (dnes se jedná o součást Jilemnice) kostelík Božího Těla.

Drobná pověst vypráví o tom, jak si hospodyně do pustnoucí svatyně poslala své děti pro dřevo na topení. Jakmile mládenci vzali do rukou prkna, dveře se zavřely a nemohli ven. Teprve když dřevo vrátili zpět a pomodlili se, dveře se opět otevřely a chlapci se šťastně vrátili domů. Kostelík zbořený roku 1803 žil stále v místní paměti a nepřekvapuje nás, že se po léta usilovalo o nějakou formu jeho náhrady. Našla se přesně sto let po jeho zániku.

Pražský architekt Viktor Rosenberg vytvořil plán kaple, realizace se ujal jilemnický stavitel Josef Pošepný. Pseudobarokní zděnou kapli čtvercového půdorysu s jednoduše profilovanými, v horní části zkosnými nárožími, bohatou korunní římsou a výrazně členěnou střechou pokrytou pálenými bobrovkami završil zvoničkou opatřenou křížem.

Vnitřek kapličky je zaklenut jedním polem české placky. Oblouková vitrážová okna zdobí barevně natřené šambrány s klenákem. Nad vchodem do svatyně čteme v plastické kartuši výrazný nápis: SpasiteLI/ModLÍCÍCh/oChraňuj! (Chronogram obsahuje letopočet 1903.) Svatyněka si dodnes udržela původní vybavení s oltářním obrazem od F. K. Hrona. Vysvěcení se uskutečnilo o slavnosti Božího Těla roku 1904 a proměnilo se ve velkou pouť. Ta se tu v zredukované podobě udržela dodnes.

I když se jedná o pseudobarokní stavbu, nelze jí upřít mimořádný půvab a tvoří bezděky centrum Jilmu.

19 Špindlerův Mlýn – kaple ve Svatém Petru

Tam, kde se pohodlná cesta údolím Svatého Petra mění za rozcestím u Stráže v kamenitou horskou pěšinu a začíná nabírat výšku do Dlouhého dolu, při levém břehu Svatopetrského potoka, který tu zprava přijímá vody Tetřeví strouhy, stojí nenápadný žulový pilířek, malá sloupková kaplička.

Kolemjdoucí, stoupající tudy až k Výrovce a dál k Luční boudě a na Sněžku, většinou netuší, jak památné místo míjejí. Právě zde stávala původní hornická kaple svatého Petra, připomínaná už v roce 1516, tedy v čase sepsání první zmínky o osídlení těchto míst. Ta připomínala, že český král Ludvík Jagellonský povolil zdejším havířům lhůty k placení desátků a úlevy na daních. V sousedství prvních kutišť na úbočí Kozích hřbetů, Železné hory a Stohu vyrostlo zpočátku jen pár přístřeší pro havíře a chasu, zpracovávající měděné arzenové a stříbrné rudy. Se stříbrem je ve starých listinách spojován zejména důl Svatý Petr pod Kozími hřbety, v místě zvaném Klausengraben. Není pochyb o tom, že právě toto hornické dílo dalo jméno i celé osadě. Od samého počátku putovaly výnosy zdejších dolů do královské mincovny. Jak se ale doly i osada rozrůstaly, stále častěji ohrožovaly havíře nejen extrémní přírodní podmínky, ale také nedostatečná důlní technika. Odkázání byli jen na „Boží pomoc“ – jak ostatně pojmenovali i další důl v Klausengrabenu, dnes Dlouhém dole – a svou naději a víru vložili i do jmen většiny ostatních svatopetrských důlních děl. Dochovaly se názvy svatý Matthis, Václav, Pavel i Siegesmund, Vilém i Karel, Bartoloměj i Benedikt, Tři králové, sv. Duch a rovněž U Božího požehnání na Stohu. Poprvé přervala rozkvět dolování třicetiletá válka a také původní kaplička zchátrala. Jen její oltářní obraz a zvonek s příměsí stříbra byly přeneseny do nového kostela sv. Petra v nedaleké dřevařské osadě, časem nazvané Špindlerův Mlýn. Vysoký hlásek zvonku se prý dodnes ozývá ze sanktusové věžičky jako „umíráček“.

Původně nejspíše dřevěná svatopetrská kaplička Panny Marie nedaleko někdejšího hostince „Gluckauf“, zvaného ještě donedávna původním hornickým Zdař Bůh, byla postavena roku 1725. Vlastníkem čp. 73, řečeným „buchšnajdr“, byla pak v roce 1807 vystavěna z kamene do podoby, jakou známe dnes, a každoročně na svátek Nanebevzetí se k ní pořádala procesí. O záchranu stavby se po roce 2010 postarala Správa Krkonošského národního parku.

20 Vrchlabí – kaple Panny Marie na Kalvárii

Návrší nad peřejemi a strmými skalisky při levém břehu Labe v samém centru Vrchlabí se od časů barokních nazývalo Olivetská hora.

Přímo na vrcholu skály pod velkou lípou stávalo od roku 1728 sousoší modlícího se Krista s andělem a až na temeno kopce stoupala po vrstevnici křížová cesta. Začínala mezi čtyřmi lípami u překrásné sochy Panny Marie Pomocné, která dnes přímo sousedí s nevzhledným domkem vodárny, a vedla dále kolem výklenkové kaple se sochou Krista v okovech; mělká jeskyňka je po ní patrná dodnes. Při jedné ze dvou cest dodnes zvaných Kalvárie postavil někdy na přelomu 18. a 19. století malou kapličku i hospodář Johann Erben. Zasvěcena byla Panně Marii, ale říkávalo se jí Erbenova. V 50. letech 20. století z ní zbyly pouze rozvaliny; střecha se propadla a torzo obvodového zdiva bylo naplněno odpadem. Když se občanské sdružení Zdravé Krkonoše ujalo v roce 2010 obnovy kaple a zahájilo sbírky na renovaci, museli jeho členové nejdříve vynést letitou skládku, prostor vyčistit a pak

teprve začít zpevňovat zdivo. Kaplička ale díky nadšencům vstala po nejméně půlstoletí chátrání doslova z trosek. Návrh rekonstrukce vyšel z původní podoby stavby, ovšem zahrnul i soudobé architektonické prvky. Původní je socha sv. Josefa s Ježíškem, kterou se šťastně podařilo dohledat, současná je výmalba interiéru, dílo ateliéru úpické výtvarnice Květy Krhánkové. Opěrná zeď je sestavena z „benefičních“ kamenů s ornamenty a iniciálami dárců, ze štítu kaple vystupuje atypický dřevěný rám s nově instalovaným zvonkem. Jeho zvonící systém je unikátní – pokud kolemjdoucí do krabičky vedle kaple vloží kód uvedený na informační tabuli a potvrdí stiskem tlačítka, zvonek zazvoní a pomůže prý tak splnit i tajná přání. Nevšedním zážitkem je večerní návštěva kaple – z dlažby nasvícený interiér dodává bílé stavbě ve svahu zvláštní kouzlo.

21 Vrchlabí – Černínsko-Morzinská kaple

Rod hrabat Morzinů pocházel z Furlánska, historického regionu Friuli-Venezia Giulia na severovýchodě Itálie při hranicích s Rakouskem a Slovinskem.

Prvním doloženým předkem byl v první polovině 16. století rytíř Anselm z Mohru, kterému byl roku 1532 za statečnou obranu Štýrského Hradce proti Turkům přiznán titul z Morzinu a také jeho „mluvící“ erb spojil slova Mohr – mouřenín a Zinne – cimbuří. Posledním mužským členem mladší větve hrabat Morzinů byl Rudolf (1801–1881), jehož jediná dcera Aloisie se provdala za Heřmana Černína z Chudenic a věnem přinesla rozsáhlý morzinský majetek zejména na Vrchlabsku. Aby zachovala rodové jméno Morzin, požádala o privilegium, kterého se rok po její smrti dostalo potomkům: vždy nejstarší syn v každé generaci ponese jméno Czernin-Morzin, ostatní členové rodu budou pouze Černínové. Pro nový rod nechala vybudovat v letech 1887–1890 i vlastní hrobku, neboť Morzinové bývali pohřbíváni v kryptě klášterního kostela sv. Augustina. Vybráno

bylo klidné místo ve svahu nad zámeckým parkem a hraběnka Aloisie stavbu svěřila pražskému německému architektovi Stephanu Traglovi, jehož novogotický styl prosadila i pro stavbu děkanského kostela sv. Vavřince. Hrobka „rostla“ ve stejné době jako kostel, ale bylo pro ni použito více světlého hořkého pískovce, takže novostavba zdálky doslova svítila. Do podoby kaple s věžičkou a zvonkem byla dokončena v roce 1887 a zámecký kaplan zde také sloužil rodinné mše. Z novogotického zařízení interiéru zaujme především krásný oltář s Pietou; vrata kaple i mříž v hrobce zdobí erby obou rodů – Morzinů i Černínů. Uvnitř hrobky se nachází několik dětských rakví, roku 1892 zde byl uložen hrabě Heřman a v roce 1907 i jeho manželka Aloisie. V současné době je kaple modlitebnou Československé církve husitské.

22 Vrchlabí – kaple svaté Anny a čtrnácti svatých pomocníků

Bílá kaple v 711 metrech nad mořem, v nejkritičtějších bodě Stavidlového kopce, hledí štítovou zdí k jihu a protilehlou stěnou brání převládajícím severozápadním větrům a metelícím.

Od počátku byla kaplí ochrannou a skutečně nejednomu poutníkovi zachránila život. Ve vrchlabské farní knize z roku 1839 najdeme svědectví, že „při špatném počasí, zvláště v zimě, slouží jako místo záchranu a útočiště bloudících“. Kaple ale měla i ochrannou moc duchovní. Zasvěcena svaté Anně, patronce města Vrchlabí, je obrácená nikoli k cestě, jak by se dalo čekat, ale k městu a je zdáli viditelná. Stojí tu prý od válečného roku 1778; německý nápis nad vchodem léta sděloval, že byla postavena na památku návštěvy císaře Josefa II., který odtud pozoroval protilehlé výšiny nad městem, součást obranné rakouské linie proti Prusům. Datum 1754 na půvabném trojdílném oltářním nástolci, jehož originál uchovává Krkonošské muzeum, ale napovídá, že kaple, stejně jako oltář, může pocházet z roku, kdy válka „sedmiletá“ teprve zachvacovala Evropu. V letech poválečného dosídlování krajiny u hranic kaple chátala;

v šedesátých letech minulého století ji kdosi zapálil a zbylo jen torzo obvodového zdiva. Díky veřejné sbírce ale byla mezi roky 1997–1999 opravena. Nad vchodem se opět nachází původní německá pamětní deska a od roku 2002 stojí před oltářem dřevěná socha poutníka Františka od řezbáře Petra Kysely. Oltář zdobí kopie restaurovaného trojdílného nástolce, práce Vyšší odborné školy restaurátorské v Litomyšli. Na jeho zadní straně je dodnes patrný nápis „Bene factor Anton Schulz 1754“ a historici soudí, že donátorem oltáříku i kaple mohl být některý z vrchlabských měšťanů. Centrální deska nástolce je zakončena římsou a barokizujícími volutkami; v malbě na dřevě Bůh Otec s anděly rozepíná ruce nad holubicí Ducha svatého a Ježíškem, vedeným matkou Marií a babičkou Annou. Na obou oltářních křídlech je zobrazeno čtrnáct svatých pomocníků, kteří posilují ochrannou moc svaté Anny.

23 Vrchlabí – kaple svaté Anny pod Stavidlovým vrchem

Ze strmých strání při pravém břehu Labe, nad starou cestou k někdejší kovárně v Hořejším Vrchlabí, odedávna stékají, ať za parného léta, či mrazivých zim, drobné pramínky a bystřinky.

Při úpatí toho vrchu také prýští pramen čisté, nikdy nevysychající vody, který zachránil město i za osudného cholarového léta roku 1832, kdy se nedalo brát z městských studní ani z Labe. Vděční Vrchlabští nad pramenem, v místě, kde se nad někdejším labským stavidlem zvedá táhlé skalisko zvané Schleusenberk, vystavěli ještě téhož roku své patronce kapli – sv. Annu pod Stavidlovým vrchem. O šíření úcty ke sv. Anně se v českých zemích zvláště zasloužili mniši augustiniáni, a kult této světičky a její ochrannou moc nad Vrchlabím tedy jistě podpořili i řeholníci zdejšího kláštera. Ještě na fotografiích z počátku minulého století, vystavených dnes uvnitř kaple, svítí bílá, pečlivě udržovaná stavbička. Na konci sedmdesátých let ale zbyla pouze její štítová zeď a cesta podél zříceniny téměř zarostla. Občanské sdružení Zdravé Krkonoše

v letech 2003–2004 kapli zrekonstruovalo přesně podle historických materiálů a upravilo i celé okolí. Studánka uvnitř kaple je obložena červeným pískovcem, zdi zdobí příběh sv. Anny Samotřetí – syté barevné fresky výtvarnice Květy Krhánkové, šablonová malba tzv. beuronské umělecké školy, dekorativní symbolismus inspirovaný starým Egyptem. Interiér kaple bývá osvětlen a zážitky večerních kolemjdoucích bývají jedinečné – světlo se odráží ve vodě mezi rudými kameny a pro bohatý, bublající, na dálku slyšitelný pramen studánky se říká, že „kaple mluví“. Při cestě vzhůru na Stavidlový vrch, směrem k obchvatu a svahům Žalého, byla opravena další, menší, takzvaná „výklenková“ kaple. Komu bývala zasvěcena, se ani v ústním podání nedochovalo, nazývána tedy byla kaplí Smíření a její stěny zvenčí zdobí symboly různých náboženství.

24 Vrchlabí – kaple v Hořejším Vrchlabí

Kováren při cestách do kopců bývalo po celých Čechách dost a dost. Namáhavé stoupání si žádalo „dobré obutí“ jak pro formanské koně, tak pro kobylinky chalupnických a selských žebříňáků, a tak se kovalo i překovávalo, spravovaly obruče na ráfech kol, opravovaly trakaře – zkrátka, co bylo pocestným třeba.

A protože třeba bylo se také před namáhavým výstupem posilnit a tu malou zastávku, tu chvilku spočinutí něčím vyplnit, prokládala se přečasto štamprlátky i něčím k zakousnutí. Mnohý kovář si tedy s rodinou pořizoval ke své živnosti i tak řečenou „putyku“ – prodej kořalky jen tak na zápraží či oknem rovnou ze soudků. Malý výčep mívala i kovárna v Hořejším Vrchlabí, při silnici Hamrichem na Křížovky a na Benecko. Ještě ve třicátých letech minulého století se v ní kovaly koně, vyráběly a ostřily nástroje i nářadí a pocestní i místní si tu prý rádi dávali hlavně bezovou kořalku a uzenky. Když odešel poslední kovářský mistr, koupil kovárnu pan Schreiber, majitel bělidla na protější straně silnice, a ten nechal roubenku s pavláčkou a vyřezávanými sloupky,

vystavěnou na zděném přízemí s podloubím, opravit do původní podoby. Kaplička stojí v sousedství už víc než dvě staletí, je tedy ještě starší než kovárna. Při pěšince do strání nad Labem ji postavili nejspíše osadníci z domků na březích řeky a zasvětili svatému Janu Nepomuckému v dobré víře, že je ochrání před velkou vodou. Zvonečky, umístěné ve vížce o něco později, měly varovat při požáru, jak to v osmdesátých letech 18. století nařizoval nový josefínský hasební řád. Půvabná silueta stavbičky, nesoucí pečeť baroka, se stala neodmyslitelnou součástí krajiny, památkou zapsanou v paměti i v srdcích místních lidí a stará kovárna s kapličkou posléze jedinečným souborem lidových staveb a oblíbeným námětem fotografů i malířů.

Když v letech 1872–1873 stavěl Johann Goder v Obřím dole kapličku, nejspíše netušil, že v tomto širokém ledovcovém údolí vybral místo přímo u hráze někdejší přehrady k plavení dřeva z hor.

Jistě ale věděl o nebezpečí, kterým v tomto odlehlem a divokém místě odedávna hrozily živly, a tedy i o potřebě ochrany a přimluvy u Pána Boha. Právě jedna ze zdejších velkých povodní odkryla v 70. letech minulého století příčný profil staré hráze a obnažila na jejím vrcholu vyrovnanou kamennou „dlažbu“. Definitivně tak potvrdila, že to, co přírodovědci léta měli za pozůstatek ledovcové morény, onen typický čelní val z kamenní a suti, který ledovec při pohybu do údolí tlačil před sebou, vznikl činností člověka a byl pozůstatkem staré „klauzy“. Největší katastrofa ale přišla 29. července večer roku 1897. Po prudkých deštích se ze svahů Sněžky daly do pohybu obří zemní laviny, zničily dvě chalupy, které jim stály v cestě, a pod nánosem bahna a suti pohřbily jejich obyvatele. Některým z nich se podařilo zachránit, ale těla několika obětí se nikdy nenašla. Také proto na místě první z chalup, ve které zahynulo pět lidí rodiny Mitlohnerových, nechala manželka tehdejšího majitele panství, hraběnka Ema Czernin-Morzin, postavit kříž. Stojí dodnes vpravo od cesty do Obřího dolu. Na místě druhé chalupy Bonschových dlouho stál dřevěný křížek s mosaznou tabulkou a nápisem, připomínajícím katastrofu. Poté, co se křížek rozpadl, byla tabulka přenesena do nedaleké kapličky a uvnitř umístěny i fotografie, dokumentující celou událost. V polovině padesátých let 20. století sjela z úbočí Studniční hory sněhová lavina mimořádné šíře a hmotnosti, která vyjela až do protisvahu a smetla celou horní část kapličky. Rekonstrukce mohla být zahájena až v létě, neboť až do července prý zůstal sníh ležet. Stopy po opravách jsou dodnes znát zejména na průčelí kamenné stavbičky.

26 Sklenářovice – Ochranná kaple

Sklenářovice, původně Glasendorf, obec pod Rýchorami, poprvé připomíná trutnovský kronikář Simon Hüttel v roce 1515. Přestože už ve 13. a 14. století pracovaly po okolí železná hamry a rýžovalo se zlato, Sklenářovice skutečně vznikly jako osada sklářská a teprve později se připomínají jako láňová veselská, která v dobách největšího rozkvětu měla téměř tolik obyvatel jako Janské Lázně.

Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo vysídleno a prázdná stavení vojskem srovnána se zemí. Zbýl jen starý kamenný můstek, pár základů a zdi původních domů, mlíčnice, opravený kříž, pomník padlých a kaplička. Ta stávala uprostřed luk nad Sklenářovicemi od roku 1874. Vystavěl ji hospodář Josef Franz a říkalo se jí ochranná, protože v ní nacházeli při letních bouřkách úkryt lidé sušící seno, dřevaři i dělníci z nedalekého lomu. Vesnice sice už dávno zmizela z mapy Krkonoš, opravená kaple ale dál nabízí odpočinek pocestným, mířícím na Rýchory. Při rekonstrukci v letech 1998–99 bylo firmou Klimeš a skupinou přátel kolem maršovského Veselého výletu místo odvodněno, kaple dostala břidlicovou střechu, zachována byla její původní podoba a obnoveny nápisy. Ve štítu stojí: Gott liebt alles (Bůh miluje

všechny) R. 1874 a také iniciály J. F. G. Nr. 21 (Josef Franz, Glasendorf číslo 21). Nízký strop je vymalován jako modré hvězdné nebe, freska Květy Krhánkové zpodobňuje poutníky přes Krkonoše, které objímá a ochraňuje anděl strážce. Interiér doplňuje malý oltářík a dvě lavice podél zdí. Téměř v centru někdejší obce, na Zlatém potoce neboli Staré vodě, nechal roku 1842 k počtě Boží vztyčit kamenný podstavec s křížem hospodář Johann Frenzel z nejbližšího statku č. 34. Původní litinové prvky – zábradlí a kříž – se nedochovaly, obnovený německý text v oválné kartuši podstavce je neumělou citací z Novozákonního listu Židům. V ekumenickém překladu zní: Vzhledněme k Ježíši, který vede naši víru od počátku až do cíle. Místo radosti, která se mu nabízela, podstoupil kříž, nedbaje na potupu; proto usedl po pravici Božího trůnu.

27 28 29 Zvonice ve Volském Dole, v Čerstvé Vodě a na Labské

Císařovna Marie Terezie vydala 21. srpna roku 1751 „Ohňový patent“. Kromě protipožárních zásad při výstavbě domů a při hašení požárů stanovil povinnost vybavit vesnice zvoničkami a nařídil službu nočních vartýřů; buď oni, nebo ponocní měli v případě požáru bít zvonem na poplach.

A tak tam, kde nebyly kapličky se zvonkem, začaly po celém mocnářství růst malé zvonice. Jenže o tom, jak mají vypadat, patent nic nepravil, proto bývalo běžné, že v chudších obcích měli zvon zavěšený třeba jen tak bez stříšky i na stromě na návsi. Také „Požární řád Josefínský“ ze dne 7. září 1782 pro města, městce i venkovské obce stanovil, že stejně jako v každé osadě uzavřené, čítající alespoň padesát čísel domovních, tak i v menších osadách s „domy porůznu stojícími“, mají být po ruce zvony, jimiž při vypuknutí ohně na poplach se zvoní. A není-li v takovém místě ustanoven ponocný, pak

„musejí noční službu strážce proti ohni aspoň v měsících červenci, srpnu, září a říjnu vykonávat majitelé domů střídavě po sobě a bezplatně“. Boudy a dřevařské chalupy rozestě po horských svazích mezi Vrchlabím, Strážným a Špindlerovým Mlýnem většinou sdružoval spíše název údolí či luční enklávy nežli obce; ve své době dokonce náležely jen k takzvaným vrchlabským horským dílům I., II. a III. Víme ale, že třeba Ochsengraben neboli Volský Důl, založený v roce 1676, měl před I. světovou válkou 82 domů a 596 obyvatel a jeho zvonička stávala od roku 1864 v samém centru, na slunném místě mírného svahu Sonnenbergu,

(28) Zvonice v Čerstvé Vodě

dle kterého se dostalo slunce i do obecního znaku. Pravda, na horách se spíše chovaly krávy pro mléko a sýry, a tak název Volský Důl měl zřejmě označovat výjimečné místo chovu masného dobytka pro potřeby vrchnostenského velkostatku. Anebo snad v tom jméně přetrvala vzpomínka na místní hromadnou porážku pro hladové vojsko v kterési válce, jak praví pověst? Tak či tak, majitel chalupy č. 37, u kterého ona jatka měla být, prý původní zvoničku postavil a „tageszeiten“ – denní doby, požáry i úmrtí sousedů tu oznamoval zvon sv. Michal, konfiskovaný v I. světové válce. Nový zvon byl i s celou novou zvonící vysvěcen 31. listopadu 1931, přišla ale další válka a třetí zvonek dostala věžička v roce 1947. Do jejího sousedství přestěhovala Správa Krkonošského národního parku také renovovaný roubený seník ze Špindlerova Mlýna-Bedřichova a vznikl tak zajímavý soubor lidových staveb.

Podobnou zvoničku najdeme i na protějším svahu Šeřína, nad Bártlovou lávkou v někdejší luční osadě Frischwasser – Čerstvá

(29) Zvonice na Labské

Voda, a také na Labské – Krausových Boudách. Ukázky někdejší tesařské zručnosti, čtyřhranné dřevěné zvoničky se stříškami, s otevřeným zvonovým patrem a cibulovými báními, se liší jen v drobných detailech, rozdílný je ale na první pohled jejich současný stav. Ta ve Volském Dole má podezdívku z ruly, k západu dvě okénka a před zřícením ji postupnou rekonstrukcí zachránili v letech 1978–98 terénní pracovníci Správy KRNP. Zvonička na Krausovkách, kterou na skalce uprostřed luk postavil roku 1828 tamní tesař Franz Erlebach, už sice zvon chybí, ale počátkem 90. let 20. století ji opravilo město Špindlerův Mlýn. Zvonička nad Bártlovkou už také nezvoní. Z oprav na konci 70. let sice má betonové schodiště a tři zasklená okénka, ale její stav už je velmi špatný. A co ještě měly všechny tři zvoničky společné? Výšku stavby i vchod přizpůsobený vysoké sněhové pokrývce a také to, že za krutých zim, kdy pro závěje a mráz nebylo možno svést nebožtíky na hřbitov ani vykopat hrob, sloužily jako márnice.

30 Bystřice – kaple Smíření

Osada Bystřice vznikla koncem 17. století za panství Schwarzenbergů, kteří se snažili pod Rýchorami obnovit zaniklou těžbu zlata.

V původním německém názvu vesnice Klinge dodnes zurčí vody Zlatého potoka, v jehož náplavech nacházeli rýžovníci zlato už ve středověku a údolí navždy poznamenali množstvím „sejpu“ – haldíček navršené hlusiny.

Farním kostelem byl pro osadu chrám svatě Kateřiny v Mladých Bukách, místní si ale v roce 1829 postavili alespoň malou kapli Navštívení Panny Marie. Když dosloužila, nechal hospodář Johann Franz postavit v samém centru obce, na křižovatce cest ke Kalné Vodě a k Mladým Bukům, větší, zděnou kapli a na jaře roku 1874 ji dal zapsat do gruntovních knih. V tom čase už byla obec Klingenthal také velmi známým výletním místem. Měla osmnáct čísel popisných, stála tu šindelárna i parní mlýn, byla tu stanice finanční stráže a především oblíbený hostinec. Badatel Antonín Tichý píše: „Honosná výletní restaurace s prostorným tanečním sálem a množstvím jednoduchých dřevěných stolů s lavicemi pod širým nebem, známá z mnoha variant dobových pohlednic, dokázala v letní sezoně pojmout i 250 hostů. Až do konce II. světové války jich sem každou letní neděli docházely z dostupného okolí opravdu zástupy. Většinou pěší výletníky z Mladých Buků, Svobody nad Úpou, Janských Lázní, Maršova, Žaclěře i Trutnova lákalo příjemné posezení při vyhlášeném klingentalském jablečném moštu, smažení pstruzi, na jejichž výlov měl hostinský Franz výsadní povolení, orchestrion, obří houpačky a kuželník.“ Poválečnou konfiskací majetku a vysídlením zdejších obyvatel přišla i kaplička o svého majitele. Chátrala stejně jako okolní stavení, ve kterých byly dočasně ustájeny jalovice, a jako v sousedních Sklenářovicích, i tuto vesnici

v roce 1960 srovnala se zemí armáda. Stát zůstaly jen dva domy, sousoší Kalvárie z roku 1889 a vykradená a zdemolovaná kaple. Ta časem posloužila jako stáj dřevařských koní a nový majitel, národní podnik Československé státní statky, nechal dokonce místo oltáře vyzdít žlab. Právo hospodaření s touto nemovitostí převzala od Pozemkového fondu ČR Správa Krkonošského národního parku v roce 1995 a ještě na jaře téhož roku zpracovali bratři Klimešové z Horního Maršova stavebně-historický průzkum. Plány na opravu ale odložila ekonomická recese, stavba tedy byla za přispění Česko-německého fondu budoucnosti dokončena a vysvěcena až 28. srpna 2015 jako kaple Smíření.

Církevní památky Krkonoš 2

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2025

Text: © Jan Luštinec, Eliška Pilařová

Fotografie: © Kamila Antošová, Radek Drahný, Milan Pindur, Jan Štursa

© 2025, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

ISBN: 978-80-7535-177-7

LUŠTINEC, Jan a LOUDA, Jiří. Církevní památky 2. 2.
Vrchlabí: Správa KRNP, 2025. ISBN 978-80-7535-177-7.

NEPRODEJNÉ.

112

SOS

150

HASIČI

155

LÉKAŘ

158

POLICIE

602 448 338 nebo **1210**

(+48) 985 nebo **601 100 300**

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)